Самостійна Україна

ТРАВЕНЬ, 1964

INDEPENDENT UKRAINE

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

Ukrainian Monthly Magazine
Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Michael Panasiuk
Yearly subscription $4.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago, Illinois

Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України

Редагує Колегія
Головний Редактор Михайло Панасюк

Адреса Редакції і Адміністрації:
"INDEPENDENT UKRAINE"
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.
Phone: ARmitage 6-0066

ЗМІСТ

Тетяна Шевчук
На вічну пам'ять героям
Юрій Артюшенко
Симон Петлюра
Євген Коновалець
Осип Бойдуник
Національний Солідаризм
В. Маруняк
Африка — континент в переродженні
Любомир Рихтицький
Чи ще заскоро, чи вже запізно?
Денис Квітковський-Квітка
Мої міркування
Осип Зінкевич
Час перейти в протибольшевицьку офензиву
Роман Шраменко
«Здобудеш українську державу»
Є. Онацький
Початки ОУН (продовження)
Марія А. Кейван
У самотній мандрівці до вічности (продовження)
Павлина Різник
УЗХ і Карпатська Україна (закінчення)
Присутній
Знамените свято Карпатської України

ВІД РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ

З огляду на наплив актуального матеріялу, ми були примушені перервати друк матеріялів пп. Л. Бачинського й А. Юрпняка. Просимо Вп. Авторів і Читачів вибачення. Закінчення цих матеріялів помістимо в наступному числі, яке появиться 9. червня ц. р.

НАДІСЛАНЕ ДО РЕДАКЦІЇ

Журнали

«ЛОГОС» — жовтень-грудень

«КИЇВ» — січень-лютий 1964

«ВІСТІ» — орган Крайової Управи Братства кол. вояків 1 УД в Німеччині

«ВІСТІ» — журнал музичного та мистецького життя, Міннеаполіс-Ст. Пол, видає хор «Дніпро», березень 1964.

«РІДНА ШКОЛА» — січеньберезень 1964.

Книжки

«Проблеми української міжнародної дії» — Микола Лівицький, ст. 25.

«Державний Статус УССР в 1917-1923 роках», Володимир Лисий, ст. 48.

«Патріотизм Анни Йонкер», Ірена Книш, ст. 190, видання Відділу Комітету Українок Канади.

ДОСЛІДИ НАД ТОРНАДО

Дослідна лябораторія погоди, повідомляє, що вона будує в Норман (Оклагома) новий радар при допомозі якого можна буде легко і багато швидше ульокувати торнадо і попередити загрожену околицю. Всі дотеперішні радарові сітки є незадовільні у відрізнені звичайної бурі від торнадо. Хоч торнади бувають по всіх країнах світу, проте в Америці вони найгрізніші й щороку завдають на мільйони долярів шкоди, а також багато людських жертв. Найгрізліше торнадо було 1925 р. над стейтами Місурі, Індіяна й Іллиной. Тоді торнадо вбило 689 людей і спричинило на 16.632.000 дол. шкоди. Сьогодні існує багато теорій про формування торнадо, але за словами Роберт Сімпсона, заступника директора бюра погоди, ми ще й далі не знаємо, які точно сили формують торнадо. По сьогодні відомо, що торнадо можуть спричинити дві протилежні маси повітря, одна маса з теплим повітрям і великою вогкістю, а друга з дуже сухим і холодним повітрям. Коли такі протилежні маси зударяються, тоді формується повітряний тунель, і так починається торнадо.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XVII ТРАВЕНЬ, 1964 Ч. 5(183)

НА ВІЧНУ ПАМ'ЯТЬ ГЕРОЯМ

Тетяна Шевчук

**Цить,
не плач,
народе над героєм,
вбитім у розквіті життя.
Над борцем
поляглім в полі бою
за України державне буття!**

**Виродки хижі і лукаві,
зброя вбивча,
злоба навісна,
тіло земне замордували —
духа вбити в них сили нема!**

**Раз,
давно,
в Єрусалимі
юрба кричала:
«Розпни! Розпни!»
бо Він посмів
прогнати з св'ятині
грабіжників
тієї ж товпи!**

**Раз,
давно,
в далекому краю,
злочин найбільший на весь світ
коївсь,
щоб убити безсмертну Ідею,
зупинити Новий Заповіт!**

**Ідеї тієї
убить не зуміла
смерть —
ні наклепи навісні.
Ідея стократні жнива зародила
в серцях відданих
по всій землі!**

**Цить,
Не плач,
над Сином України.
Він не в могилі
на цвинтарі
Він живе!
І кожної хвилини
Дух свій об'являє
в дальшій боротьбі!**

**Хто сказав,
що смерть людей рівняє —
ідіота і мудреця?
Смерть персональність
дійсну об'являє,
відкриває те,
що крилось за життя.**

Юрій Артюшенко

СИМОН ПЕТЛЮРА

Симон Петлюра — це ім'я, яке персоніфікує собою ті повноцінні ідеали волі, міжнаціональної солідарности та людської гідности, що їх український нарід плекав через століття в центрі суходолу Старого Світу, а в 1917-21 і пізніших роках, через великі жертви, що безперестанно кладуться посьогодні, підніс їх до всеохоплюючої в чині ідеї, та протиставив погубному московсько-імперіялістичному месіянізмові.

В нашу епоху, в епоху посягань московського імперіялізму по владу в світі, мало можна назвати таких народів і державних мужів, які б протиставили московському большевизмові ідею і чин, що дорівнювали б ідеї й чину укра-

їнського народу на чолі зі сл. п. Симоном Петлюрою.

І сьогодні ім'я Симона Петлюри не тільки здобуває світ для ідеї української державности, але здобуває визнання величности чину й ідеї українського народу, що їх уособлює собою Симон Петлюра. Як то: Конгресмен Чарлз Дж. Керстен на всенародній маніфестації в Нью-Йорку 3 червня 1951 року,сказав: «Ідеями Петлюри живе не тільки український нарід, але й увесь протибольшевицький світ».

Бог виявив ласку до українського народу...— Симон Петлюра з'явився в нашу історичну добу як Богом послана людина.

Він перший з усіх очолив передову ідейно-збройну когорту борців і здобув нею Арсенал — першу перемогу над ворогом всього людства, над ворогом всіх найдорожчих людству духових скарбів нашої доби, над ворогом духових, національних і релігійних вартостей волелюбних народів світу.

У перший Великий Січень (22 січня 1918 року проголошено Акт Державности) коли Україна рясно зливалася кров'ю, коли у боротьбі проти відступаючих старих і наступаючих нових окупантів, а до того ще й у боротьбі з тими російськими частинами, що кидали фронт і прямували, одні через Україну в Московщину чи на Дін або Сибір, а інші сунули на Київ з наміром захопити його в свої руки, — коли в буревійно-горобинні дні і ночі, в заграві війни, що перекочувалася з кордону до кордону України, по шляхах залитих кров'ю найкращих її синів, український нарід ставав державною нацією, Симон Петлюра був головним рушієм державно-збройних змагань. Його голос боєвим гомоном линув до сердець українського вояцтва і запалював його до несмертельної слави чинів.

Українське вояцтво перше відчуло в Симоні Петлюрі того, хто в українськім народі, через відродження і одухотворення давноминулої державної дії, будив віру в себе і в остаточну перемогу української національно - державної ідеї. Того, хто жертвенним прикладом вірности українському національному «вірую», у щирість якої вояцтво не мало жодного сумніву, скріплював у нього лицарський дух і жертвенний порив до перемоги.

Отже, Симон Петлюра був той, хто зв'зав неподільно ідею і чин в одно та, наснаживши ними борців відродженої України, заступив совєтсько-московській імперії дорогу до влади над світом. Він був той перший, хто здержав початково-розгонову силу московського большевизму.

Про один з таких незатертих і дорогих нашому серцю образів із первопочатків нашого національно-духового і державно-політичного усамостійнення згадує французький професор Шарль Дюбре в книжці — «Два роки в Україні 1917-18». Він пише: «31-ого січня большевики захопили Поділ... 3-го лютого бої стають ще більше завзяті, але большевицькі війська, що мали оточувати Київ, ще не прибули. В цей час Петлюра, наспівши з провінції з кількома частинами гайдамаків, перемагає».

Для нас — українців сл. п. Симон Петлюра є найдорожчий ще й тим, що він був творцем Української Держави, Головою її та Головним Отаманом (Начальним Вождем) усіх збройних сил Соборної Української Народньої Республіки, сил, які вписали в історію України ті невмирущої слави дороговкази, по яких пішли та йдуть сьогодні нові покоління в отих дальших звенах соборної Армії УНР — в УВО, УПА, УНА ...

При тім він дорогий нам ще й тим, що він, як Головний Отаман усіх збройних сил Української Народньої Республіки, уосіблює в собі не тільки державно-збройний чин українського народу та тяглість прапрадідівських військових традицій, питоменних Україні в усіх державницьких періодах, але уосіблює повновартість і законну рівнорядність українських збройних сил із збройними силами суверенних держав світу.

— Симон Петлюра персоніфікує найвищі ідеали та найсвітліші чини нашої доби.

Симон Петлюра вийшов із того покоління яке відродивши давню українську героїчну духовість та нав'язавши, своїми збройними чинами, зв'язок із славними боєвими епопеями давніх державницьких періодів, відновило перервану тяглість української державної дії. З того покоління, яке створивши українську регулярну Армію, збройно привернуло українському народові право державної нації. З того покоління, з якого більша частина принесла в Україні на протязі цих 47 років найбільше жертв в ім'я державности, а менша з несплямленими державними прапорами відійшла в чужину, щоб стати основою державно-діючої еміграції та продовжувати боротьбу за національно-державні ідеали, що їх персоніфікує в собі Симон Петлюра.

Дня 22 січня 1926 року на сторінках паризького «Тризуба», у статті «Пам'яті поляглих за державність», Симон Петлюра писав: «В день свята української державности встають перед мною постаті лицарів і мучеників великої ідеї. Тих, що життям своїм заплатили за свою віру в неї... Хай же в цей день ми глибше, як коли, відчуємо велику вагу передсмертних заповітів наших лицарів! Хай свято сьогоднішнє навчить

нас шанувати пам'ять поляглих і бережно плекати традиції боротьби за українську державність, такі чисті і пророчисті, такі ушляхотнюючі, бо і оправдані, і скроплені святою кров'ю найкращих синів нації».

І ці слова Симона Петлюри так є близькими змістові сьогоднішніх наших святкувань — дня пам'яти поляглих героїв. Вони є зобов'язуючими для нас, як тих, про яких Симон Петлюра сказав: «Українська еміґрація є органічно інтеґральною частиною цілого українського народу, що під чужою владою перебуває». (Сучасна українська еміґрація та її завдання»).

Відслонім і ми заслону часу простору і перенесімся думками і серцем до «постатей лицарів і мучеників великої ідеї».

І так, Симон Петлюра пов'язавши в органічну тяглість сучасне з минулим -- духові, ідейні й державницькі стремління нашої державницької доби із духовими, ідейними й державницькими стремліннями давніх державницьких періодів і відродивши на основі їх державну дію й Українську Регулярну Армею, з питоменними українському народові військовими традиціями, став речником усієї української нації — всіх її поколінь.

В державно-збройних замганнях український нарід усвідомлював значення в світовім маштабі його боротьби за ті найвищі духові, моральні та національно-політичні цінності, що їх уосіблюють в собі «лицарі і мученики великої ідеї» на чолі з св. п. Симоном Петлюрою.

І сьогодні в містичній вірі в спасенність цієї ідеї український нарід продовжує в духовій обнові прямувати до чинного виявлення своїх, Богом дарованих йому, національних прикмет, національної гідности і державницьких стремлінь. Вже навіть московські кадри українського походження під тиском національного сумління і цієї ідеї скидають чужі окуляри і починають шукати правди в українськім народі, який у найглибших своїх почуваннях «живе ідеями Симона Петлюри», живе тим національно-державним «вірую», яке Симон Петлюра своїми чинами втілив в життя, а своєю мученицькою смертю закріпив на все в його серці.

Ідеї Симона Петлюри мають глибокі і широкі внутрішньо-українські заложення й охоплюють собою цілість гармонійно пов'язаних між собою національно-державних проблем, а в тім і церковно-релігійну проблему, як це, напр., видно з листа сл. п. Симона Петлюри з 19. 12. 1921 року до тодішнього Міністра Ісповідань проф. І. Огієнка: «Я думаю, що Українська Автокефальна Православна Церква головою своїм повинна мати власного патріярха, як цілком логічне завершення її ієрархічної архітектоніки й еволюції нашої національної думки, нашої національно-церковної ідеології... Я певний, що ідея власного патріярхату, як найбільш доцільної ієрархічної форми в організації Української Автокефальної Церкви, носиться в свідомості наших церковних кругів, шукаючи лише стимулу для свого виявлення і кристалізації».

Та це й не є дивним, бож Симон Петлюра був козацького роду і мав багато родичів духовного стану.

Українська духовість і козацькі традиції вже з юних літ жили в його підсвідомості, а з усвідомленням їх прийшло до виключення його з останньої кляси Полтавської Семинарії.

У Симона Петлюри сучасне органічно виростало з минулого й в нім корінилося. Основ для сучасного він шукав в архівах Кубанського Війська, тощо.

В часи його молодості було чи не найбільше в нашій історії тих сторонніх чинників, що через вплив чужих духовостей на українську духовість робили спустошення в національних думках і ідеях української інтелігенції. Та Симон Петлюра шукав еліксиру безсмертя для українського народу не в чужих вчених, але в глибоких джерелах української культури й національної самобутности.

На жаль, ще й сьогодні серед нас є багато таких, які шукають філософічних основ української національно-державної ідеї в чужих вченнях, не усвідомлюючи собі того, що вони є заглиблені в прадавніх часах і в тих споконвічних віруваннях, які так густо переплітають сьогодні наші релігійні обряди та народну творчість. Ген, ген, там де й джерела української культури, далеко й далеко дальше від «Слова о полку Ігоревім», «Руської Правди», літописів — у прадавніх передхристіянських часах, як ось трипільська культура в половині 4-тисячоліття перед Христом та далі.

Симон Петлюра персоніфікує нову епоху, яка відкрила закриті перед нами дотепер обрії в найдальше наше минуле і майбутнє, епоху, в якій містичні й інтуїтивно пророчі слова Шевченка: «І мертвим і живим і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє» — набрали животворчої сили, реального змісту і глибини почуття прийдешности.

Симон Петлюра — це втілення споконвічної української національної ідеї, джерело віри і дії українського народу:«В українську державність ми віримо, українську державність ми ісповіду-

ємо, — в її неминучість ми переконані» — пише Симон Петлюра. («Тризуб» ч. 15.)

Симон Петлюра це — ім'я, яке уосіблює в собі найсвітліші подвиги української духовости в обороні не тільки своїх, але й вселюдських ідеалів, світових вартостей, найблагородніших почувань, а зокрема людських індивідуальних прикмет — сумління: особистости, гідности та моралі.

Симон Петлюра це — ім'я, яке втілює собою найсвітліший чин української нації, освячений кров'ю і всіяний жертвами, які падають посьогодні. Чин в ім'я ідеалів волі, взаємного пошанування національних почувань і стремлінь усіх народів, спраглих національної і соціяльної справедливости.

Чин за вільне життя народів сьогодні і в майбутніх віках.

Чин, що з минулого в майбутнє, від доби до доби, від покоління до покоління, від мертвих через живих до ненароджених діє в безконечність та росте в силу не з негації до існуючих соціяльних відносин, політичного устрою чи міжнародного укладу, але з життєдавчої ідеї «лицарів і мучеників» невмирущої України.

Ідеї Симона Петлюри своїм корінням лежать у глибокім українськім ґрунті, а своїми вершинами буяють у світових просторах, до яких щойно починають досягати думки небагатьох найкращих мислителів світу.

Ідеї Симона Петлюри є дороговказом і рятунковим пасом для заблуканого в лябіринті сучасних міжнародніх проблем світу, хоч світ цього не хоче визнати.

Силу цих ідей, в безмежній тривозі, відчуває на собі Москва, бо ці ідеї несуть розвал мосмосковській імперії, тому вона мобілізує проти них не тільки всі свої внутрішні сили, але й ті зовнішні, які в своїй сліпоті, як колись прем'єр Франції Еріо, на біле кажуть чорне, а ганебні діла Москви приймають за добрі.

І сьогодні, коли серед народів республік СССР іде найбільша диференціяція та шукання понад голову Москви безпосереднього зв'язку між ними. Коли життя тих республік набирає скритої національно-державної наснаги, а заколисаний облудними московськими обіцянками світ на це дивиться зі становища «непередрішенства», думаючи, що в решті світу дотепер державні народи своєї державности не позбудуться, як то колись український селянин думав, що його «з мужика не скинуть», ми пригадуємо волелюбним народам світу ідеї Симона Петлюри. Пригадуємо, хоч і знаємо, що покищо в світі вважається брутальність, насильство і терор за найкращу зброю в досягненні мети.

Хай дата смерти Симона Петлюри — 25 травня 1926 року стане пересторогою світові, пересторогою, яка вчувається в словах ніби самого Симона Петлюри: — Спинися, засліплений світе! Пригадай тих моїх 359 героїв, які відкинувши з погордою пропоновану їм (за зраду ідеї) пощаду, полягли славною смертю, пригадай тих мільйонів інших борців, які пішли за ними, устелюючи своїми кістками шляхи на далеку Північ і Схід московської імперії...

Прислухайся, світе, до голосу тих «лицарів і мучеників великої ідеї» та, відкривши очі, заверни хоч з останньої межі перед пропастю духової, моральної й матеріяльної катастрофи, перед безоднею атомової війни.

Пригляньсь до тих дороговказів, що їх вказують світові герої Базару, та вслухайся в ту ідею, яку вони голосять, і піди їх шляхом, що є шляхом не тільки українських, але й вселюдських ідеалів, бо тільки так ти прийдеш до справедливого й справжнього миру.

Не покладаймо надії, що світ цей голос схоче скоро почути.

Його декляративне голошення права рівности, гідности, й справедливости для народів і поодиноких людей з рівночасним задержанням при житті існуючих імперій, тоталітарно-поліційних систем і новітнього кріпацтва, є суперечним само собі та руйнує всяке довір'я до офіційних репрезентантів світу і до голошених ними ідей.

Тому з вірою тільки у власні сили, в духовім єднанні всіх українців, спрямовуймо всі наші державно-творчі сили, що діють серед українського народу в Україні, серед політичної еміґрації в чужині і серед етнічних українських ґруп в державах світу в одно державно-ідейне річище та діймо де можна всі разом, а де не можна, кожний зокрема, так сповнюючи свою повинність перед українською нацією, як сповнював її Симон Петлюра у непохитній вірі в те, що: «В урочистих актах законодатних, у війні за волю і в повстаннях міцно виявляв наш нарід свою непохитну волю — жити незалежним державним життям. Боротьба за те нашого народу не припиняється. Нехай вона буде довга і вперта, нехай вона бере нові і нові жертви, але Україна незалежна — хоче чи не хоче того світ — таки буде!». (Симон Петлюра.)

ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ

І. В АРМІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ

Ім'я Євгена Коновальця вперше стало голосним у всій Україні в 1918 році.

Голосним в Україні його ім'я стало з часу зформування ним, з повним старшинським, підстаршинським і стрілецьким складом, Галицько-Буковинського Куреня.

Цей Курінь поруч інших зформованих з ініціятиви Миколи Міхновського, частин і поруч Гайдамаків Симона Петлюри боронив Києва, та разом із цими частинами став зав'язкою Регулярної Української Армії.

Вже самим цим зформуванням Галицько-Буковинського Куреня, відтак Корпусу Січових Стрільців, Євген Коновалець виявив, що він був свідомий того, що сила українського народу лежить у тих питоменних «Козацькій нації» військових традиціях, що коріняться в усіх її державницьких періодах у минулому.

Тільки цією свідомістю можна пояснити те, що він не завагався взятися за це помимо того, що в Києві діяли відосередні, до такої думки, сили, які в ім'я солідарности з російськими соціялістами, чи в ім'я утопії пацифізму кидали кличі: «Геть Армію! Хай живе Міліція!». Навіть військовики, як ось полк. Є. Долинський в «Робітничій Газеті» ч. 31, 32 з 7 і 9 травня 1917 року проповідував: «... ми присутні при процесі останньої агонії постійних армій...».

Не спинило Коновальця в його творчих починах і те, що і з другого боку воєнного фронту долітали до нього різні нарікання, а зокрема за те, що ніби за його згодою багато галичан ще 1917 року у складі українських наддніпрянських частин виступали проти австрійської армії.

До речі, між такими був і полк. Михайло Курах, який брав активну участь в зорганізуванні полку ім. Гетьмана Мазепи в Саратові та був з ним на австрійському фронті, а відтак повернувся до Січових Стрільців.

Уже тоді Євген Коновалець мав опінію серед українського вояцтва як той, хто проти будь-яких орієнтацій на будь-якого окупанта, а в тім і проти орієнтації на Москву та Австрію.

Його вже тоді вважали за надхненого борця за оновлення давніх прямувань української нації до з'єднання всіх українських земель в одну Самостійну Соборну Державу.

Тому можна припустити, що така сама опінія про Євгена Коновальця, навіть без його вказівок, підсказувала галичанам іти в українські наддніпрянські частини й боронити Україну від приходу нового окупанта замість старого. І треба підкреслити, що ці частини були справжніми носіями і виразниками ідеалів суверенности і соборности.

Велику силу волі мусів мати Євген Коновалець щоб не заломитися від усіх тих атак, що сипалися на нього з боку власної спільноти, а зокрема з боку його найближчих краян, яких він переріс своєю національною зрілістю на кілька десятиліть.

Заатакований гостро був Євген Коновалець за те, що коли по Листопадовім чині 1918 року представники Західніх Земель приїздили у Київ за військовою допомогою, Євген Коновалець не залишив Наддніпрянщини, бо вважав, що «З утратою наддніпрянської бази Галичина буде втрачена для українців навіть і тоді, коли галицькі війська відберуть Львів, тому що поміж Польщею і Большевією сама Галичина ніяк втриматися не зможе» (Євген Коновалець у «Причинках до історії української революції» стор. 14).

Сьогодні ті, що були іншої думки, вже самі побачили, якими далекосяглими були висновки Євгена Коновальця.

Знову ж деякі наддніпрянці атакували за Мотивилівку й за те, що він, коли йому деякі групи пропонували перебрати силою владу УНР в свої руки, рішуче відмовився від цього з тої причини, що та влада — уряд був для нього «формально-правним і цілком законним».

На жаль, ще й сьогодні не всі розуміють значення власної законности в українській історії. А в тім через сумнів у законність, не тільки в козацьку, але й в нашу добу, українські війська включалися в повстання. В 1918 році полк. П. Болбачан зі своїми частинами, через сумнів у законність приходу до влади Гетьмана Павла Скоропадського і в законність його федералістичних потягнень, перейшов на сторону Директорії і зайняв ціле Лівобережжя.

Та до найбільшого порізнення в думках і чинах між Євгеном Коновальцем і його галицькими опонентами прийшло в 1919 році. І це була історичної ваги подія, хоч нами й по сьогодні ще не усвідомлена. Подія ця була пробою основ соборности, покладених під Армію Української Народньої Республіки в 1917 і 1918 роках.

То був найтрагічніший момент в історії Української Армії.

По переможнім здобуттю 31. серпня 1919 року Києва з рук большевиків, Українська Армія зустрілася з новим ворогом — денікінцями. І тут від Української Армії, що почала свій відступ на північний захід і захід, відривається Галицька Армія і йде на схід до Денікіна.

Корпус же Січових Стрільців ще в більшості складався зі старшин, підстаршин і стрільців з Галичини, отже територіяльно та службою в австрійській армії й іншими вузлами минулого, був пов'язаний з Галицькою Армією, не пішов з нею, хоч його ряди теж були здесятковані тифом. Корпус Січових Стрільців пішов із Армією УНР і тим остався вірним дружинницько-козацьким традиціям, побратимству зброї та ідеалам соборної державности.

Полк. євген Коновалець скромно умовчував значення його ролі в цім історичнім епізоді, про саму ту трагічну подію пише так: «Сам факт переходу на бік ворога без повідомлення братньої Армії, а зокрема тих частин, що стояли в безпосередньому сусідстві, був вчинком дуже прикрим і жалюгідним». (Євген Коновалець «Причинки до історії української революції» стор. 38).

Це далекосягле історичне потягнення Січових Стрільців є повчаючим для всіх поколінь вояків-українців.

Наче вчувається голос Євгена Коновальця, що каже: — Незалежно від того, хто в якій армії побирав знання, хто який відтиск печатей чужих кадрів на собі носить, хто якими чужими доктринами пересякнутий, — дивіться взаємно один на другого не через чужі окуляри, але як брат на брата та єднайтеся в моноліт на шляху до національно-державної мети.

Отже Євген Коновалець був основоположником, а відтак став уосібненням соборницьких основ Армії УНР.

Юрій Артюшенко

(Закінчення в наступному числі)

ОСИП БОЙДУНИК

НАЦІОНАЛЬНИЙ СОЛІДАРИЗМ

(Доповідь, виголошена на Тереновій Конференції в Англії 28 грудня 1963 р.)

1.

Світогляд, ідеологія і політична програма для політичного угрупування мають те саме значення, що для мистця - чи то маляра, чи скульптура, поета чи письменника — ідея, коли він приступає до праці над якимось задуманим твором. Або - зійшовши з тих мистецьких висот на землю - політична програма для політичного угрупування має то саме значення, що конституція чи державний бюджет, який виготовляє уряд і схвалює парлямент. У політичній програмі, так як в конституції чи в бюджеті, мусять бути взяті до уваги всі діляаки і галузі суспільного життя, яке формує держава і яке ладнає й керує уряд.

Укладаючи політичну програму, її автори, зглядно - законодавець мусить брати до уваги не лише світогляд і ідеологію, але й структуру суспільного організму, для якого укладається політичну програму, та ступінь розвитку того організму. При тому - автор і законодавець політичної програми — мусять знати і брати до уваги питання, чи та структура організму і його ступінь розвитку є природні, зглядно органічні, чи вони штучні, тобто накинені силою ззовні. Так само автор і законодавець політичної програми мусять брати до уваги не лише стан, в якому находиться суспільний організм і його життя в хвилині виготовлювання і схвалювання політичної програми, але й передбачити, чи то на основі дотеперішнього процесу розвитку, чи по закону логіки чи навіть інтуїтивно, напрямні дальшого росту і розвитку суспільного організму. Бож найважнішим є те, наскільки політична програма реальна. Від того залежить чи політична програма буде сприйнята суспільством. А від того знову залежить чи вона буде реалізована.

І тому коли світогляд та ідеологічні засади в політичній програмі є майже незмінні, то інші питання тієї програми: соціяльні, економічні, а навіть державного устрою можуть бути змінювані, коли зайде потреба.

II.

Український нарід переживав і переживає - в основному беручи дві системи соціяльно-економічного устрою. Одною була і є демократична система з ліберал-капіталістичним соціяль-

но-економічним ладом. Не можна тут поминути й того, що тій демократичній системі людство, а в тому й український народ, завдячує дуже багато. Тій системі завдячуємо не лише те, що одиниця отряслася від насильства, але й те, що вона допомогла цілим народам, а в тому й українському народові, пробудитись до нового життя. Увесь дев'ятнадцятий вік позначений тим відродженням народів в центрі з «весною народів», як названо революції 1848 року. Те, що засівалося і кільчилося впродовж XVII і XVIII сторіч і в 1789 році розцвіло буйним цвітом, впродовж XIX сторіччя дозрівало і дозріває по сьогоднішній день.

Ще не всім народам пощастило повністю скористати із гасел революції 1789 і 1848 років. Можливо, що завинили в тому деякі вихідні засади таки того ж демократизму. Космополітизм демократизму з одиницею в центрі не мало завдав шкоди українському народові в його політичному ставанні і визвольних змаганнях. Деякі наші політичні батьки, задивлені в ті вселюдські інтереси, деколи (і то в найсприятливіший час) тратили з очей національні інтереси власного народу й їх занедбували, а коли спостерігали промахи, - то вже було запізно.

Демократизм, ставлячи в центрі одиницю і прямуючи з нею до космополітизму, хоч і не заперечує народу, то все ж таки не визнає нації як найвищої природної і органічної духово-культурної спільноти, вважаючи нарід лише за суму одиниць, оформлених в державу. Звідси походить і те упередження (а в декого й ворожнеча) до націоналізму, хоч у панівних націй в демократичних державах в дечому націоналізму більше, як у народів поневолених, які під гаслами націоналізму ведуть визвольні змагання, щоб звільнитися від тих же демократій.

Але основне лихо не в самій демократичній системі, а в соціяльно-економічному ладі тієї системи, опертому на ліберал-капіталізмі. Поставивши в центрі одиницю з непогамованим гоном до наживи, наділено її повною свободою діяння в соціяльному, зглядно, економічному відношенні, без однакових силових чи матеріяльних спроможностей. Згідно з натуралістичними засадами, залишено одиницю свобідній грі сил, свобідній конкуренції і змагові, як то є в природі з рослинністю чи тваринним світом.

У висліді, при тій демократичній системі та її соціяльно-економічному ладі витворилася джунґля, де один одного безжалісно і нещадно «пожирає». Це довело до надмірного збагачення і розкошів одних та до жалюгідного ожебрачення і злиднів у інших.

Вправді, від появи на політичному горизонті соціялізму чи соціял-комунізму, демократичний ліберал-капіталізм вносить у свою систему різні корективи, відомі під назвою «інтернаціоналізму» чи «дирижизму». Але це далеко не вистачає на те, щоб запобігти експлуатації слабшого сильнішим.

Той стан викликав, бо й мусів викликати, в половині XIX сторіччя реакцію в обороні покривджених. Тією реакцію є соціялізм, зглядно, комунізм.

Поставивши в основу матеріялістичний світогляд і сконструювавши теорію т. зв. історичного матеріялізму, соціял-комуністи, відштовхнувшись від ліберал-капіталістичного екстрему з одиницею в центрі, в розмаху опинились у протилежному, а саме: колективістичному екстремі, ставлячи в центрі своєї системи громаду. При тому вийшовши із заложень, що пролетар не має батьківщини, - соціял-комуністи, з своїм гаслом «пролетарі всіх країн єднайтесь» прагнуть до інтернаціоналізму.

В ім'я інтересу громади, чи колективу, большевики - згідно з соціял-комуністичною програмою - позбавили одиницю не лише права власности на засоби продукції, але й позбавили її особистої свободи. Тим способом, на місце ліберал-капіталістичного ладу з демократичною системою, введено державний капіталізм з тоталітарною системою: одиницю з ліберал-капіталістичної джунґлі перекинено до тоталітарно-колективістичної казарми.

Так як демолібералізм у свєму космополітизмі від одиниці переступає нарід прямо до людства, так само соціял-комунізм переступає нарід прямо до інтернаціоналізму. Різниця, в основному беручи, між ними є лише та, що демоліберали толерують нарід і не перешкоджають його розвиткові, а соціял-комуністи намагаються нівелювати різниці між народом і створити т.зв. совєтський нарід. Роблять вони це систематично і насильно. Але це большевикам в їхньому цинізмі зовсім не перешкоджає називати себе також демократами і послуговуватися демократичними гаслами.

III.

Ані система ліберал-капіталізму, ані система соціял-колективізму не задовольняють народів, бо не розв'язують задовільно соціяльно-економічного питання; до того ж обидві системи - одна менше, друга більше - позбавляють людину гідности.

Не може бути задоволений і український нарід, бо крім того незадовільного ладу і системи, він ще поневолений і політично.

Як реакція на це політичне поневолення відродився український націоналізм, оформлений в Організацію Українських Націоналістів (ОУН).

Ідеологія українського націоналізму (а в тому й ОУН) оперта на засадах ідеалістичного світогляду і християнської моралі й етики.

Згідно з цією ідеологією нація є органічною духово-культурною найвищою людською спільнотою; ця спільнота як зміст прагне природно своєї форми, якою має бути суверенна держава. До того змісту і тієї форми належить додати третій компонент - господарство - як матеріяльний засіб для збереження росту і розвитку.

Виходячи з тих ідеологічних засад, зокрема органічности національної спільноти (для українського націоналізму, а в тому для ОУН) одиниця і національна спільнота взаємно від себе залежні. Ріст, розвиток і добробут одиниці, як творця і носія так духово-культурних, як і господарських вартостей, є ростом, розвитком і добробутом цілої національної спільноти і її форми — держави та навпаки: ріст, розвиток і добробут національної спільноти і її форми — держави забезпечує і дає можливості росту, розвитку і добробуту одиниці.

При тому так, як мусить бути збережена свобода національної спільноти і суверенність її форми держави, так само мусить бути збережена гідність одиниці-людини в тій спільноті і державі.

Дальше — виходимо з факту, що національна спільнота при духово-культурній одності в практичній дії є зрічникована на різні стани, професії і кляси. Виходячи із заложення органічности національної спільноти та взаємозалежности тієї спільноти і одиниці, стани, професії і кляси, на які зрізничкована національна спільнота, повинні тісно із собою співпрацювати та солідарно нести відповідальність за вислідп тієї співпраці і розподіл здобутків праці. Ця солідарна співпраця і співвідповідальність станів і професій має, між іншими, причинитися також до збереження духово-культурної одности національної спільноти і її свободи в суверенній формі — державі та гідности одиниці. Тим засадам, заложенням та фактам і вимогам має відповідати соціяльно-економічний лад національної спільноти і устрій її держави.

Соціяльно-економічне питання є справою цілої національної спільноти, а не лише одиниці чи гурту одиниць. Воно не обмежується до якоїсь одної кляси чи стану, але охоплює цілу спільноту так в духово-культурному, як фізично-матеріяльному розумінні.

Соціяльна політика мусить мати на увазі задовільну розв'язку соціяльних питань для всіх станів, професій і кляс, щоб вдержати між ними гармонію, а впарі з тим рівновагу і гармонію, в цілій національній спільноті і її формі - державі.

Тим самим вимогам має відповідати і господарська політика. З історії (а дехто навіть з власних переживань) знаємо, що одною з причин внутрішніх заворушень, а навіть революцій, є незадовільний соціяльно-економічний стан.

Такі заворушення спричинені не тим, що існує приватна власність, а тим, що та приватна власність для одних стала засобом визиску і наживи, тоді коли інші терплять нужду і злидні. Невдоволення і заворушення виникають не тому, що хтось має засоби на вигідне життя, а тому, що ті, які роблять заворушення, не мають таких засобів на прожиття.

Злидні і лихо не усунеться тим, що у всіх відбереться засоби продукції. І тому соціяльно-економічна політика мусить бути так наладнана, щоб за існуючої господарської системи, в основі опертій на приватній власності, дати матеріяльне забезпечення всім для їхнього здорового так фізичного, як і духово-культурного росту і розвитку.

У господарстві перехрещуються пристрасті з почуваннями та приватні інтереси з інтересами суспільними. Господарство, зв'язане з тим питанням власности є досить таки складна річ. На всякий випадок сьогодні можна вже сміло відкинути твердження Маркса з його історичним матеріялізмом. Якраз український нарід, зберігаючи свою духово-культурну одність і окремішність та розбудовуючи ті вартості і прагнучи політичної самостійности - відповідно до вимог тієї розбудови і тих тенденцій - розбудував і свою власну господарську ділянку як засіб. Отже ж щось якраз протилежне до того, що голосить історичний матеріялізм.

Складність розв'язки господарського питання чи проблеми не лежить виключно в площині світоглядовій. Інстинкт посідання в людині є чи не найважнішим моментом при розв'язуванні тієї проблеми. На інстинкті посідання опирається приватна власність. Цей вічно неспокійний інстинкт посідання штовхає людину до інтенсивної праці, запопадливости, проворности, до ощадности, а часто-густо до надужить.

Господарського питання з приватною власністю і капіталізмом не розв'язали задовільно ані ліберал-капіталістична система із своїм кос-

мополітизмом і дирижизмом, ані соціял-комунізм із своїм колективізмом.

До розв'язки питань власности і капіталізму треба підійти від кореня, тобто, починаючи від самої людини. Крім питомого інстинкту, людина природою наділена духовими вартостями, розумом і волею. Вона приходить на світ із завдатками духових вартостей так само, як із завдатками інстинкту. Від виховання та окруження і системи залежить, котрі первні в ній розвиннуться, а від того залежить чи розвинеться і виросте людина, чи «людозвір».

В господарстві приватна власність дає запоруку повного використання продукційних спроможностей засобів чи знаряддя продукції. Приватна власність не виключає збірної і мішаної власности. Не менше важливе допущення до співвласництва з працедавцем також працеємців, тобто, робітників. Цього вимагає зокрема солідаристична система, в якій співвідповідальність за продукцію несуть всі стани, професії і кляси та «залоги» підприємств. Так само вимогою тієї системи є організація продукції відповідно до потреб.

Солідаристична система, в соціяльно-економічному питанні, приймаючи приватну власність, як основу господарства, не допускає до надуживання тієї приватної власности для експлуатації праці і наживи. Згідно з тією вимогою солідаристичної системи наладнана буде організація праці з правом страйків і льокавтів та організація виробництва в підприємствах.

Тим же вимогам солідаристичної системи буде відповідати організація станів і професій. Тим же вимогам будуть відповідати й державні закони, схвалювані законодатними палатами, в яких будуть представники всіх станів, професій і кляс побіч представників політичних угруповань.

Доповненням чи завершенням національно-солідаристичної концепції, зглядно, системи в соціяльно-економічному ладі, послідовно й логічно, є відповідний устрій держави, починаючи від найнижчої клітини. якою є громада.

Ми вже згадували, що національну спільноту визначують і опреділюють духово-культурні вартості. Формою тієї спільноти є суверенна держава, якій спільнота завдячує свій свобідний ріст і розвиток. Це є також критерієм для опреділення батьківщини. Батьківщину визначує духово-культурна приналежність, чи приналежність до духово-культурної національної спільноти. Це має вирішне значення для джерела влади в державі. Джерелом влади в державі є духово-культурно споріднений і однотний нарід. Ідеалістичний український націоналізм, який визнає органічну теорію нації, прийняв і те соціологічне визначення змісту і форми, а в тому й джерело влади. В слід за тим (послідовно) держава, яка є формою духово-культурного однотного народу, що є джерелом влади, є НАРОДОВЛАДНОЮ ДЕРЖАВОЮ.

Чи то означало б, що національні меншини в Україні, які не будуть належати до духово-культурної української національної спільноти і будуть плекати свої окремі духово-культурні вартості і окремішності, будуть покривджені як громадяни української держави? Нічого подібного! Національні меншини в Україні, в заміну за лояльність супроти української держави і за виконування обов'язків супроти неї і в ній, будуть користуватися повними правами громадянина української держави.

Вгорі ми також згадали, що духово-культурно споріднений і однотний нарід у своєму практичному щоденному житті, у своїй практичній дії є зрізничкований на стани, професії та кляси. Щоб усунути боротьбу між ними, ми зобов'язали і пов'язали їх системою національного солідаризму. Це означає, що ті стани, професії і кляси у своїй щоденній практичній праці поза своїми соціяльно-економічними інтересами не повинні забувати інтересів національної спільноти як цілости. За ті інтереси національної спільноти вони солідарно несуть відповідальність, так як і за свої станові, професійні й клясові інтереси.

Логіка, послідовність і справедливість вимагають, що коли на когось накладаються обов'язки і відповідальність, то треба його наділити й правами, які улегшили б йому виконувати наложені на нього обов'язки і відповідальність.

Всім нам відомо, що засади і кожночасні напрямні для практичного життя національної спільноти і її складників та її форму держави укладають і схвалюють законодатні палати держави. Тут, в тих палатах, розглядаються і зударяються інтереси не лише національної спільноти і форми держави, але також їхніх складників, тобто станів, професій та клясів.

Поминаючи логічність, послідовність і справедливість, про які щойно була мова, також доцільність вимагає, щоб в тих законодатних палатах були заступлені і ті, чиї інтереси розглядається і про чиї інтереси рішається. Вони ж і ніхто інший так, як вони — найкраще знають свої інтереси і втаємничені в найдрібніші дета-

лі і нюанси тих інтересів та знають в чому вони можуть, а в чому не можуть поступитись, щоб солідарно виконувати обов'язки і нести відповідальність так за свої стани, професії і кляси, як і за цілість.

І тому в законодатних палатах, в першу чергу, у нижчій палаті, де основно розглядають і схвалюють закони, повинні бути заступлені стани, професії і кляси.

При тому слід пам'ятати, що національна спільнота зрізничкована не лише на соціяльно-економічні стани, професії і кляси. Вона зрізничкована також на ідеологічно-політичні світосприймання і, відповідно до того зрізничкування, також на політичні організації. До того, не слід забувати, що національна спільнота є, в першу чергу, духово-культурною спільнотою. Ті ідеологічно-політичні організації заступають також вищі духово-політичні вартості і так само несуть відповідальність за цілість національної спільноти і форму держави в тих питаннях.

Поза тим, ми свідомі людських слабостей, що зокрема виявляються тоді, коли йдеться про безпосередні інтереси. При розгляді і вирішуванні інтересів складників можна злегковажити інтереси цілости. Але не лише це можна злегковажити. При практичній постановці можна злегковажити вищі вартості, а при тому й політичні вартості й інтереси цілости так національної спільноти, як і її форми держави. Щоб тому запобігти, необхідно, щоб в законодатних палатах, побіч представників станів, професій і клясів, находилися також представники політичних партій чи організацій.

В якому чисельному, чи відсотковому відношенні мали б бути заступлені ті чотири складники в законодатних палатах — це питання, яке виходить поза межі цієї доповіді, так як дуже багато інших деталів і важливих практичних питань, що торкаються національного солідаризму чи конституції, важко розвинути в цій короткій доповіді. Тут подано лише те, що необхідно для самої концепції національного солідаризму.

Про що йдеться і що хочеться осягнути системою національного солідаризму? У першу чергу про те, щоб солідаризацією станів, професій і кляс усунути внутрішню боротьбу і загрозу розкладу національної спільноти, послаблення відпорности назовні її форми — держави. В тому відношенні національний солідаризм є протиставленням космополітизмові й інтернаціоналізмові, змагаючи рівночасно до міжнародного солідаризму.

Дальше йдеться про те, щоб при збереженні приватної власности, як одного із поважніших стимулів творчої праці, не допустити до експлуатації людини людиною чи іншими чинниками, а натомість зберегти і запевнити гідність людини. У тому відношенні національний солідаризм є протиставленням системам ліберал-капіталізму і соціял-комунізму. Можна сказати, що національний солідаризм є до певної міри в дечому синтезою ліберал-капіталізму і соціял-комунізму. Вкінці йдеться про те, щоб при збереженні приватної власности, але при недопущенні до експлуатації людини власниками засобів продукції, запевнити максимум продукції, використовуючи потужність продукційних засобів землі, фабричних та інших варстатів праці. Щодо цього національний солідаризм є протиставленням колективізації, який при усуспільненні засобів продукції не підвищив, а навпаки – обнизив їх видатність.

Концепція національного солідаризму, яку ми тут накреслили в загальних зарисах, була взята до уваги III-ім ВЗУН-ом в 1947 році і лягла в основу політичної програми ОУН та резолюцій і деклярацій, які схвалив той ВЗУН. Цю програму дещо уточнив і потвердив IУ-тий ВЗУН у 1955 році і вона обов'язує по сьогоднішній день. Чи і які корективи і доповнення в цю програму ОУН внесе V-ий ВЗУН — це вже є питання, яке належить до розгляду Теренових Конференцій, а згодом Підготовчої Комісії і вкінці самого V-го ВЗУН.

Дехто деколи плутає солідаризм з консолідацією, доходячи до їх утотожнення. На цю помилку вже зверталося увагу в пресі. Так само не кожну солідарність (чи солідаризацію, чи солідарну дію) можна називати солідаризмом. Солідаризм, як уже само закінчення «изм» вказуєзує, це система, в той час коли консолідація, солідарність, солідарна дія обмежені чи то часом, чи до якоїсь окремої акції. Для прикладу: в часі другої світової війни «солідарно» виступали аліянти супроти осі Берлін-Рим-Токіо і навпаки. Але та «солідарність» не мала нічого спільного із солідаризмом. Так само консолідація в Українській Національній Раді обмежена як змістом, так і часом (визвольними змаганнями) і не має нічого спільного із солідаризмом. Европейська Господарська Спільнота (ЕВҐ) може бути вже сьогодні підтягнена до солідаризму, який може розвинутися до поважного солідаризму міжнародного не лише господарського, але й політичного. Натомість НАТО чи ОУН вже не можна підтягнути до солідаризму.

Почуваємось до обов'язку ці зауваги подати, щоб припинити плутанину.

IV. Устрій ОУН

Кожна концепція, зглядно, програма вимагає реалізації і реалізатора. Так само такої реалізації і такого реалізатора вимагає концепція і програма українських націоналістів. Українські націоналісти, опрацювавши концепцію, а вслід за нею і політичну програму, в 1929 році створили її реалізаторку — Організацію Українських Націоналістів (ОУН).

ОУН є нічим іншим лише інструментом, при допомозі якого українські націоналісти реалізують чи мають реалізувати свою політичну програму, згл., ведуть визвольні змагання за привернення суверенности Українській Соборній Державі, щоб в ній можна було реалізувати цю політичну програму.

На чолі того інструменту українські націоналісти поставили своє керівництво, тобто: Провід Українських Націоналістів (ПУН).

Завданням ПУН є керувати визвольними змаганнями, які веде ОУН за привернення суверенности УСД, а згодом в тій суверенній державі керувати реалізацією політичної програми ОУН.

Коли б ОУН чи ПУН в чомунебудь відхилились від тих завдань, вони в основі порушили б концепцію українських націоналістів, а тим самим не мали б рації існування.

Так як для концепції опрацьовано і схвалено політичну програму ОУН, так же само для завдань ОУН і ПУН опрацьовано і схвалено устрій ОУН.

Так визвольні змагання, як і реалізація політичної програми ОУН може, в основному, відбуватися головним чином в Україні. Кажемо головним чином, тому що частинно визвольні змаганням можуть відбуватися й поза межами України у вільному світі, а саме: акцією на міжнародньому форумі.

Тому ані ОУН, ані ПУН не можуть у всьому йти назустріч і в'язатися вимогами еміграції. зокрема осілої еміграції. ОУН є революційно-політичною, а не еміграційною організацією.

Це не значить, що ми легковажимо еміграцією з її вимогами. Навпаки! Тому що ми прив'язуємо велику вагу до української еміграції у допомозі визвольним змаганням, ми не хочемо в'язати її організаційно з ОУН чи ПУН, щоб не наразити її на прикрощі, які вона вже мала в часі другої світової війни. Так само ми не можемо обтяжувати ані програми, ані устрій ОУН, ані визвольних завдань ОУН організаційним пов'язанням ОУН і ПУН з еміграційними організаціями. Це було б для обидвох сторін не вигідне, а навіть шкідливе.

Украінська еміграція може лише допомагати українському народові, а в тому ОУН і ПУН у їх революційних визвольних змаганнях і то лише в межах, на які дозволяють закони країн поселення еміграції і діяння їхніх організацій.

Впродовж існування і діяння ОУН і ПУН розбудувався поважний Український Націоналістичний Рух (УНРух) постанням в різних країнах різних організацій так старших громадян, як і молоді. Ті організації визнали правильність ідеології і доцільність визвольної акції ОУН. Але ті організації постійно мали і дальше мають застереження проти пов'язання їх організаційно чи політично в якийнебудь спосіб з ОУН чи ПУН. Щоб те застереження підкреслити і визначити своє відношення до ОУН і ПУН та ролю і позиції в УНРусі, ті організації (на їх вимогу) у березні 1962 року переіменовано із Сестринних Організацій (СО) на Ідеологічно Споріднені Націоналістичні Організації (ІСНО). Тим переіменуванням ті організації підкреслили, що з ОУН і ПУН вони є пов'язані лише ідеологічно, а не політично і організаційно. І це є зовсім логічно і природно, беручи до уваги те, що ті організації діють на основі законів країн їх поселення і тими законами зв'язані і обмежені.

Відношення тих ІСНО до ПУН і ОУН в допомозі визвольним змаганням може бути нормоване лише відповідним внутрішнім правильником, як унаглядднював би спосіб допомоги ПУН і ОУН у визвольних змаганнях.

Тим самим устрій ОУН мусить орієнтуватися — як це було на попередніх ВЗУН — на вимоги Краю, а не на вимоги еміграції. Інакше ОУН стане еміграційною організацією.

Те саме відноситься до складу ПУН. ПУН повинен складатися з членів ОУН незалежно від того, які функції ті члени виконують на еміграції в системі УНРуху.

«МЕЧ, А НЕ СЛОВА - ЗДОБУДУТЬ НАЦІЇ ПРАВА»

В. Маруняк

АФРИКА — КОНТИНЕНТ В ПЕРЕРОДЖЕННІ

ВІД РЕДАКЦІЇ: З приємністю містимо уривок обширної і поважної праці відомого публіциста Володимира Маруняка «Африка — континент в переродженні». Будемо вдячні нашим Вш. Читачам за відгук в справі цеї тематики.

Бурхливі африканські роки 1958 — 1962.

Роки другої світової війни, а зокрема перших двадцять років після неї, увійдуть в політичну історію світу як роки деколонізації, а в вужчому розумінні, — як десятиліття африканського народження. Африка вступила — на думку деяких афрознавців — у вирішну стадію тієї великої соціяльної перебудови, яка почалась в Европі Великою Французькою Революцією, а в Першій світовій війні перекинула російський царський трон, по Другій — детронізувала індійських магараджів, египетських пашів, а тепер скидає племінних ватажків в Африці. З другого боку Африка увійшла в першу стадію суспільної революції, в якій старе гієрархічне суспільство міняється в нове егалітарне. Чи такі аспекти ґрунтовного переродження Африки є дійсно першої ваги — покаже майбутнє. Але безсумнівним останеться, що період статичної історії Африки закінчився, і чорний континент вступив на динамічний шлях свого політичного суспільно-господарського та духово - культурного прямування. В іншому місці є ширша мова про внутрішньо-африканські стимули і фактори того динамічного африканського процесу. Тут хочемо торкнутися тих зовнішніх і об'єктивних моментів, які дали поштовх до революційного темпа тих політичних змін, що наступили в Африці в часі Другої світової війни та пашкіцували шлях тих політичних змін в окремих областях европейського впливу.

Зовнішні моменти політичних змін в Африці.

Між тими зовнішніми моментами належить перше місце европейському впливу на розвиток африканських країн; без нього нинішнє африканське переродження було б виключене.

З механічних поштовхів до пожвавлення африканського політичного процесу важливими були військові й політичні дії 2. світової війни, що мали місце в Африці. Північна і східня Африка були тереном воєнних дій. Французькі колонії в Рівниковій Африці в рр. 1940-42 були вихідною базою для національної суверенности де-Ґоля. В 1944 р. ген. де Ґоль проголосив засадничі лінії для реформи французької колоніяльної політики. Воєнні потреби альянтів примушують колоніяльне господарство до жвавішого темпа праці з американською фінансовою допомогою з рівночасною вимогою ефективнішої працездатности від африканського населення. У висліді — зростає соціяльне незадоволення. Ідеологічний бій проти німецько-гітлерівської расової політики підносить африканську самопевність. Атлантійська харта Рузвелта і Черчіля з 1941 р. декларує «право всіх народів вибирати собі ту форму управління, в якій вони хочуть жити» та стверджує «поворот суверенних прав і самоуправи тим народам, яким ці права були насильно відібрані». В Америці, де антиколоніяльна в принципі публічна опінія еволюціонувала в першій війні від доктрини Монро до долярового імперіялізму — публічно говориться про потребу оформлення міжнародньої опіки над усіми европейськими колоніяльними володіннями. Совєтський Союз граз фальшивою картою своєї національної політики, нап'ятновує (за Леніном) «світову систему колоніяльного поневолення як невід'ємний атрибут капіталізму» та практику европейських колоніяльних методів, декляруючи себе борцем проти колоніялізму і за національні права колоніяльних народів.

Це — в гаслах — ті найважливіші моменти зовнішньо-політичної натури, що промовляли до африканця милозвучною та підбадьорюючою мовою. Так після давно минулої першої **американської** фази деколонізації наступила друга, важливіша і далеко більш скомплікована й небезпечна **афро-азійська** деколонізаційна фаза, що почалась боксерським повстанням в Китаї, розгорталася в періоді двох світових воєн та завершується визволенням азійських та вставанням африканських колоніяльних країн. Усамостійнення Індії та інших азійських країн, поновне відкриття слабостей колоніяльної системи, не могло не відгукнутися в Африці. І тут у наслідок культурно-політичного росту, ослаблення зовнішньо-політичних позицій европейських метрополій, посилення визвольних африканських стремлінь та активізації тубільних націоналізмів призводить до переломових змін у політичній структурі Африки.

Европейська місія. Одначе рушійним чинником росту африканської свідомости залишається культурно-цивілізаційна европейська мі-

сія, як частина колоніяльної політики. Завдяки їй рідка ще верства чорних інтелектуалів, яка персоніфікує процес росту африканських колоніяльних народів, отримала освіту в місійних школах та европейських університетах; рушійна сила визвольних африканських рухів — революційний африканський актив — є епігоном европейського політичного думання; піднесення господарського добробуту є ділом европейських рук; ширші кола африканського населення отримали військовий вишкіл в европейських уніформах. Ряд кривавих і неуспішних повстань упосліджених і деклясованих чорних племен розгорнувся в скриту, але безперервну колоніяльну війну сучасности, в якій метропольні держави примушені шукати компромісів. В цій затяжній боротьбі ще нема ясно скристалізованих і суцільних фронтів, бо обі воюючі сторони мають ще свої паралельні внутрішні фронти: провідні революційні кола колоніяльних народів рівночасно ведуть не менш важку боротьбу із своїми проевропейськими феодальними верхами, а европейські держави примушені змагатися і за те, щоб після їх відступу з колоніяльних теренів не закорінилася там совєтська система, як вислів найбільш жорстокого і найбільш рафінованого використання найширших людських мас обмеженою верхівкою монопартійної червоної оліґархії.

Фінальний етап европейської колоніяльної політики.

Повоєнний стан европейської колоніяльної політики має два основні типи: а) **брітанський**, який еластично відступає із старих колоніяльних позицій і поетапно посилює самоуправу тубільного населення, як переходовий крок до заведення демократично-парляментарного самоуправління у більш відсталих колоніях та передавання політичної ініціятиви і відповідальности, але затримання дочасної контролі в краях політично більш розвинених, зглядно в краях декількарасових. Це діється за передумови економічного прив'язання до колоніяльної метрополії і майбутнього добровільного вступу нового організму в союз рівноправних держав, очолених метрополією. Ця брітанська лінія зміряє нині до взаємної співпраці і базується на спільних інтересах і на втриманні політичної рівноваги. б) Відмінною є друга лінія, яку умовно можна назвати **романською** (Франція, Портуґалія, Бельґія). Ці держави впродовж свого перебування в Африці виявили поважну нееластичність, вважаючи до останнього моменту свої колонії за «заморські провінції». І треба було аж дуже поважних внутрішніх потрясень (як у Франції), щоб вступити на шлях порозуміння й співпраці з колоніями, або покинути раптово свої володіння (як Бельґія), покидаючи їх на хаотичне призволяще.

Низка спільних технічно-господарських проблем подиктувала европейським державам по II світовій війні спроби консолідації своєї політики. Такими була конференція в Дакарі в 1946 р. (брітансько-французька технічна співпраця у внутрішній Африці), конференція в Ліссабоні 1949 р. (розбудова шляхів в центральній Африці), перша конференція панафриканських науковців в Йоганесбурґу в 1949 р. та заснування комісії для технічної співпраці на південь від Сахари в 1954 р. з п'ятьома дослідними інститутами.

Міжнародня контроля колоніяльної політики.

По другій війні колоніяльна політика як «табу» для інших та як виключна «внутрішня справа» колоніяльних метрополій відходить в забуття. Погляд, що колоніяльна політика має значення для всіх і має виходити з певних, загально визнаних, основ та мусить рахуватися з опінією світу — перемагає. Постали інституції, які займаються (хоч теоретично) окремими питаннями кол. політики (напр. міжнародний уряд праці в Женеві, Міжнародній уряд здоров'я в Парижі, міжнародний сільсько-господарський інститут у Римі). Хартія ОН, узглядннюючи 120 колоніяльних і охоронних територій в світі, розрізняє подвійну опіку: національну та міжнародну. Замість мандатної комісії Ліґи Націй постає Опікунча Рада ОН з представників урядів, при чому колоніяльні держави є у ній в меншості. Для опікунчих теренів визначено мету: ОН говорить про автономію або незалежність, а Опікунча Рада має право на місцях робити інспекції та досліди. Засновано ряд дослідних інститутів. Завершенням тих змін для африканського континенту було створення в 1957 р. Господарської Комісії ОН для Африки, яка аналогічно до таких для Европи і для Азії та Далекого Сходу — має за завдання досліджувати й координувати господарський розвиток чорного континенту. Членами тієї комісії можуть бути, за виключенням ЗДА і СССР, вільні африканські та колоніяльні европейські держави.

Еволюціонує і зміст колоніяльної політики европейських метрополій. Під тиском національно-політичного пробудження колоніяльних народів, під тиском світової опінії, під тиском

нових господарських моментів, а головно — під тиском зовсім нової політичної констеляції і конкретних політичних реальностей, в яких продовження колоніяльної політики в клясичному розумінні було б історичним анахронізмом, колоніяльні потуги з меншим чи більшим успіхом, з меншим чи більшим темпом міняють свої колоніяльні позиції та прискореним темпом реалізують свої пляни. Водночас йде пожвавлена переорієнтація господарської політики, започаткована вже перед II світовою війною. Індустрійний розвиток форсується настільки, наскільки було потрібним опрацювання сирівців на місцях. В гармонії з посиленим розвитком головної галузі колоніяльного господарства — сільського господарства — наголошується розвиток обробної промисловости, що належить до характеру найновішої колоніяльної фази (створення урядових комісій по дослідженні індустріяльних можливостей окремих колоніяльних країн, напр. в Танґаньїці, Ніґерії, Ґані, Родезії).

Сумерк портуґальської колоніяльної величі.

Майже незаторкненими наслідками II світової війни осталися портуґальські колонії.

Остання колоніяльна імперія в клясичному розумінні — Портуґалія — впродовж цілої колоніяльної епохи йшла суттєво своїм шляхом і, керуючись максимами католицької релігії, — принципово була проти расових перегорож. Колоніяльною ідеєю світить для Портуґалії «Fax Lusitania» [1]), а шляхом перемішування рас творити нову націю, нову державу (як в Бразілії). Але Африка не Південна Америка й 20 століття не 19.

У своїй африканській колоніяльній імперії, що розляглась на 2 млн. кв. км. та охоплює 12 млн. африканців (Анґола, Мозамбік, Порт. Ґвінея) — володіє економічно-квола іберійська метрополія так строго, як струнко панує в Портуґалії диктатор Салязар. Методи володіння середньовічні: за 500 років свого панування в Африці портуґальці не цікавились вихованням негрів, шкільництво опинилося в руках католицької місії, законом санкціонована система примусової праці, злиденний життєвий стандарт місцевого населення й деяких портуґальських поселенців (мабуть, як єдиний випадок — в порт. колоніях білі бувають готелевими слугами), здоровельної опіки над тубільцями нема, расових перегорож не існує, але існують господарські і культурні перегорожі між расами. Асиміляційний процес дуже повільний, бо всього 0.7% акриканського населення є «ассимілядос». Ними є в основному мішанці, що дає колоніяльним брітанцям можливість іронізувати: «Бог створив білих і чорних, а мішанців створили портуґальці».

Такий анахронізм колоніяльного володіння зокрема разючий, коли мається на увазі, що такі колоніяльні імперії як Вел. Брітанія та Франція не були в стані втримати своїх посілостей насильством й були змушені еволюціонувати в комонвелт й комюніте. Ходить про індустрійні та економічно здорові держави й культурно-потенціяльні нації, — а господарсько вбога Портуґалія, де кругло 40% населення ще нині неграмотне, — настирливо йде давно утоптаною стежкою без огляду на час. Використовуючи місцеве населення, Портуґалія економічно експлуатує свої колонії (зокрема Анґолу), без господарської видайности яких портуґальська метрополія була б ще більше залежна від своїх західніх союзників (НАТО, Америка).

Не без впливу на поставу колоніяльної політики взагалі, а портуґальської зокрема, мала папська булла «Mater et Magistra» Івана XXIII, якою католицька церква засудила не тільки соціяльну несправедливість, але й нап'ятнувала однобічну допомогу недорозвиненим країнам, зокрема колоніяльним, яка є «найбільшою проблемою сучасности»: «Коли держави, які дають допомогу, використовують це для того, щоб здобути господарські й політичні впливи, то це є новою формою колоніяльного володіння». Папська булла засудила у принципі колоніяльну політику, а католицький клерус Портуґалії, який творив колись один із стовпів портуґальсько колоніяльного володіння, почав відсепаровуватися від колоніяльної практики Ліссабону.

Теоретичне засудження портуґальської колоніяльної методи йшло рука в руку з розконспіруванням колоніяльної практики в Анґолі та конкретними успіхами африканського визвольного руху. Незадоволення портуґалійських негрів зростає в прямій пропорції до постання все нових і нових африканських держав, а зокрема сусіднього Конґо. В Анґолі доходить до льокальних сутичок з колоніяльними властями, зокрема в 1958 р., що виявлялося у вбивствах портуґальців та «ассіміладос» і в жорстокій реакції портуґальських поліційних властей.

В той спосіб доходить до зросту організованого визвольного руху портуґальських негрів:

прозахідної Унії народів Анґоли, керованої з Леопольдвілля Робертом Гольденом,

[1]) Люзітанією звали Портуґалію тоді, коли вона була римською провінцією.

панафриканського Людового руху для визволення Анґоли з центром в ґвінейській столиці Конакрі, де перебуває лідер Руху — де Андраде, та

третьої визвольної сили з марксистівськими тенденціями Frain.

Криваві події в Анґолі було дискутовано на засіданні Ради Безпеки ОН, а Нкрумаґ оцінив їх як інтеґральну частину африканського націоналізму.

Ситуація Портуґалії незавидна: її африканська колоніяльна імперія являється вибуховим матеріялом, що загрожує не тільки Портуґалії, але й Заходові взагалі. Трактування колоній як частини Портуґалії являється леґальною політичною фікцією, яка в ніякому разі не в стані змінити загрозливого становища тієї останньої колоніяльної імперії.

Як в портуґалійських мелодіях і піснях вичувається тугу за минулим та своєрідне відчуття страху перед майбутнім, так і колніяльна мелодія тієї іберійської держави, економічно й культурно відсталої, европейської провінції, важка і трагічна: разом з Південною Африкою протуґалійські колонії можуть стати тереном вибуху грізної чорної ненависти, яка назрівала століттями.

(Закінчення в наступному числі)

ШЛЯХОМ ДИСКУСІЇ:

Любомир Рихтицький

ЧИ ЩЕ ЗАСКОРО, ЧИ ВЖЕ ЗАПІЗНО?

До проблеми об'єднання українських націоналістів

Уявіть собі живий образ: нарбутівська, молода дівчина у вінку, персоніфікація і символ України, потопає у московському багні, благально витягаючи руки по домогу, — вона ж у смертельній небезпеці. Через хвилинку може бути запізно. А чотири горді хлопці-молодці, сини Батьківщини, здоровенні на вид і на око, воюють між собою, не звертаючи на потопаючу Україну уваги.

Зайво наводити коментарі публіки. Іплікація цілком ясна і висновки логічні. Шкода, що не можна політики вести живими образами, бо тоді може неодна проблема стала б ясно, яскраво всім перед очима і не притьмарювали б її «становища», «декларації», «дискусії» і «вияснення».

Редакція «Самостійної України» відкрила на своїх сторінках місце для обговорення питання, що товчеться по шпальтах нашої преси вже протягом двадцяти чотирьох років, тобто від першого розколу в ОУН. У всіх дотеперішніх спробах, наскільки собі пригадую, не було випадку, щоб хтонебудь з дискутантів висловився проти об'єднання, проти привернення єдиної організації з єдиною метою. За ці довгі роки появилось безліч пропозицій, ціла низка навіть розроблених плянів і протягом того часу були намагання довести до єдности. А однак до сьогодні цього не сталося і ледве, чи навіть великі оптимісти бачуть на обрії нашого політичного життя познаки такої можливости.

Замість аналізувати причини розколів і роздорів, які в нашому, українському житті відомі вже з княжих часів, я ставлю перед собою питання: чому не дійшло до погодження, коли всі — на вид — до цього готові. Тобто всі дискутанти, — але... і тут починається перше «але».

Загальний тон дотеперішніх висловів на тему погодження і об'єднання був такий, що треба підкреслювати те, що нас об'єднує і забути про це, що нас роз'єднало, бо ж ми сини цієї самої Неньки-Батьківщини і так дальше. Дискутанти попідкреслювали дуже виразно, що саме нас об'єднує і немає змислу цього повторювати, але — на мою думку — дискутанти замало підкреслили одинокий вирішний в таких випадках чинник, а саме **добру волю до об'єднання.** І я знаю чому. Говорити про абстрактні цілі легко і воно нікого особисто не зранює, але говорити про добру волю — небезпечно, бо це вже натяк на персональні якості відповідних, не вказуючи пальцем, чинників всіх зацікавлених частин ОУН. А в цьому — знов же на мою думку — й біда, що ми не зуміли витворити прилюдного натиску, прилюдної опінії у справі об'єднання і брак такого натиску не змушував і не змушує нікого з відповідальних осіб трактувати всю спробу об'єднання поважно. Я не забираю голосу в цій дискусії, щоб вийти із небувалими мудрощами на світ Божий, навпаки, я заявив усно редакторові «Самостійної

України», що вважаю свій голос за надто незначний і дрібний, щоб він міг чимнебудь заважити у користь об'єднання українських націоналістів. Тим більше, що як так зв. «двійкар», не можу говорити на тему роздору з бандерівцями, а як колишній бандерівець, не можу говорити з мельниківцями — і заворожене коло замкнене. Це так на марґінесі дискусії, на випадок, якби хтось захотів мені «пригадати» 1954 рік і на цьому базувати свою відповідь.

На тему об'єднання націоналістів велась теж дискусія на сторінках «Українського Самостійника» в 1954 році і сягаючи думкою на десятиріччя назад, приходить сказати, що можна повторити це саме, що я написав у своєму голосі тоді: об'єднання конечне і можливе, але тільки при добрій волі всіх зацікавлених, бо ж по суті ніщо не розділяє бандерівців, мельниківців, двійкарів і угаверівців, немає різниць в ідеології, немає різниць у кінцевій меті і не може бути — в наших умовах навіть різниць у методах і шляхах.

Немає різниць в ідеології, бо всі чотири групи змагаються за Самостійну, Соборну Українську Державу, всі є за справедливий соціяльний і політичний лад у ній і всі чотири знають дуже добре, що ніхто наперед не може встановити ані вигляду цього ладу в майбутній Україні, ані тим більше детайлів українського життя — перед здобуттям держави. Тому, на мою думку, всякі взаємні обвинувачення у плянованому тоталітаризмі, чи заплянованому соціялізмі, у нетерпимості і інших політичних гріхах — не мають підстави, бо майбутню українську державу треба буде обороняти проти ворогів, хто б нею не керував і треба буде дати прожиток населенню, без огляду на внутрішній устрій держави. Націоналізм в розумінні українському не є доктриною і як доктрина ніколи не був розроблений, ані навіть подуманий. Наш націоналізм — це збірний, оборонний табір української національної сили з керівним активом нагорі і його найвищою ціллю є добро українського народу у власній самостійній державі. Чи є може у когось з націоналістів і взагалі з українців застереження проти цього?

Погано, коли у нас виринають непорозуміння і суперечності на тему нашої національної реакції на дрібні, політичні події дня і коли ми під ці наші непорозуміння починаємо підшивати «ідеологічні різниці», щоб переконати в першу чергу себе самих, що три інші націоналістичні групи зійшли у своїх поглядах на дану справу на «неправильний», а то й «зрадницький», чи «злочинний шлях». Це говорить з нас зла воля і вона спричинює лихо, що його нерви збільшують до непереборних перешкод до об'єднання. На фронті немає роз'єднання. Якщо всі ми разом голосимо, що ми знаходимось на фронті боротьби за Україну, то на цьому фронті ми можемо бути тільки разом. А якщо так не є, то — пробачте — ми цілком не знаходимось на фронті боротьби, а тільки маркеруємо на затишних етапах запілля.

Кінцевою метою нашої боротьби за волю України є здобути самостійну державу українського народу і в цьому всі чотири організації згідні. До цієї мети можна дійти тільки боротьбою і в цьому теж немає різниць. Чужі сили можуть нам допомогти — але не мусять — і в цьому ми також згідні. А сваримось знаєте за що? За свободу у майбутній вільній Україні. Сваримось сьогодні за щось, що не є актуальне і одні одним закидаємо, що хочемо взяти український нарід у карби тоталітаризму, або що хочемо довести до хаосу і падіння веймарського стилю. Ніхто не знає, в яких умовах постане колись Україна, але щоб власне забезпечити рівновагу опіній, треба нам бути всім разом, гальмувати запалених і не допустити до хаосу — якщо ми згідні, що ми зрілі до чину і відповідальности націоналісти, патріоти. Бо якщо ми справді віримо в те, що ми собі закидаємо, тоді ніхто з нас не є здібний будувати українську державу, і до цього висновку шляхом елімінації кожний з нас мусить прийти.

Немає чотирьох шляхів до визволення України, є тільки один і на цьому єдиному шляху є місце тільки для одної, єдиної визвольної армії. Це є наука з нашої минулої хуртовини і на цю тему немає і не може бути у нас інших думок. Ми всі згідні в цьому, що хто думає інакше, мусить мати іншу від нас кінцеву ціль — і харківський уряд 1918 року дав нам цю лекцію. Але хто її запам'ятав?

Немає у нас кращих і гірших націоналістичних груп, розумніших і нерозумних. Всі ми вийшли з одної ОУН і кожна з теперішніх груп дає із себе що може, по своїй силі і спроможностях. Якщо одна має відсотково більше число інтелектуалістів, то зате їй бракує широкої підтримки, якщо одна є обережніша у політичних потягненнях як інша, то зате вона підбудовує шляхи сполуки і запілля для цієї, що спроможна рватися бистріше вперед — і всі ми разом можемо це робити в одній організації.

Чому тоді немає цієї єдиної організації? Хіба ж після досвіду минулого ми ще не бачимо,

що розбиті на дрібні частини не можемо собі дати ради із поставленими перед нами завданнями?

Всі наші роздори були по суті спричинені не ідеологічними різницями між нами, не вибором шляхів до нашої мети, а просто — на мою думку — браком великодушности у нас всіх, всіх без вийнятку. Найбільші дрібниці ми роздували до мнимих величин «проблем» і знайшлись серед нас такі, що в добрій вірі і в «обороні» свого становища підбудували під ці дрібниці «ідеологічні» різниці. Минулі роки показали, що дійсних різниць немає, бо всі ми однаково великі демократи і однаково великі тоталітаристи; є хвилини, коли ми потребуємо акцентувати одне, а іноді інше, а досвід чужих повинен нам показати, що за всіми шумними назвами по суті ховається одне і те саме: націоналізм кожного народу і то націоналізм, що межує або й переходить межі шовінізму. В демократичному устрою так само можна керувати пресою, як в тоталітарному і так само можна замкнути губу громадянинові, все залежить не від конституції тільки від тих, хто її виконує. Тому не на місці взаємні обвинувачення націоналістів на тему, хто кращий, а хто гірший, бо хто бере владу у державі, бере й відповідальність, а немає в світі жадного обезпеченового товариства, що могло б і схотіло забезпечити громадян нашої майбутньої держави від всього, що трапляється в житті. Ми фанатизуємо наші особисті думки і таким способом спалюємо мости до порозуміння.

Знаю з досвіду, що висказані вище думки зустрінуться з сильним осудом з різних сторін. Та якщо хтось із критиків подасть альтернативу до всього повищого, я буду справді вдячний. Така альтернатива заперечить рацію існування українських націоналістів взагалі і це покладе край дискусіям про їхнє об'єднання.

Та я вірю, що все таки знайдеться у нас досить великодушних людей, що знайдуть у собі силу і почуття відповідальности перед нашими дітьми, перед історією та перед Україною, щоб подати собі руки над штучними прірвами минулого і забувши за наші дитячі хвороби, зріло покерувати нашими спільними силами в наміченні здобуття мети нашого політичного, а навіть національного існування.

Вже не є зарано, але й ще не пізно.

. . . .

Денис Квітковський-Квітка

МОЇ МІРКУВАННЯ

«Учителю, котра заповідь найбільша в Законі? Він же промовив: Люби Господа свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою». Це найбільша й найперша заповідь. А друга однакова з нею: «Люби ближнього, як самого себе». На двох оцих заповідях увесь Закон і Пророки стоять. ..

(Євангеліє від св. Матвія 22, 36-40).

«А Пилат скликав первосвящеників, і старшин, і народ, і промовив до них: «Привели ви мені Чоловіка Цього, як того, що бунтує народ. А ось я перед вами розвідав, — і не знаходжу в Людині Оцій ані однієї провини такої, про що ви оскаржуєте. Також Ірод, бо він відіслав Його нам. І ось нічого, що на смерть заслуговувало б, він не вчинив. Олже я покараю Його й відпущу». Бо повинен їм був відпустити одного на свята. А народ став кричати й казати: «Візьми Цього, — відпусти ж нам Вараву!». А той за повстання одне, яке сталося в місті, і за вбивство посаджений був до в'язниці. І знову сказав їм Пилат, хотячи відпустити Ісуса. Та кричали вони й говорили: «Розіпни, розіпни Його!»... Він же втретє промовив до них: «Яке ж зло вчинив Він? Я нічого, що на смерть заслуговувало б, на Нім не знайшов. Отже я покараю Його й відпущу». А вони сильним криком свого домагалися та вимагали розп'ясти Його. І взяв гору крик їхній та первосвящеників. І Пилат присудив, щоб було, як просили вони: відпустив їм Вараву, посадженого за повстання та вбивство в в'язницю, за якого просили вони, а Ісуса віддав їхній волі». (Євангеліє від св. Луки, 23, 13-25).

Люблю читати Біблію. Особливо Новий Заповіт — це вічне джерело віри й науки. Біблію звичайно читають люди в біді, на розпутті, люди, що шукають відповіді на якісь свої нерозв'язальні проблеми. В моїх Міркуваннях я вже покликався кілька разів на Святе Письмо не тому, що мав якісь особисті проблеми до розв'язання, але тому, щоб пригадати нам нашу християнську філософію. Сьогодні, коли одна частина української громади поза рідними землями святкує, а друга зайшла в піст і підготовляється до свят, мені видається добрим моментом для одних і других застановитися над деякими християнськими засадами, це тим ва-

жливіше, що ми «зайшли» — по волі чи по неволі — в подвійний «діялог»: релігійний і національний. Читаючи деякі голоси «дискусії» в нашій пресі й дискутуючи з деким — мені чомусь пригадалася наука Христа про любов до ближнього й про суд над Христом, коли то на завваження Пилата, що Христос не вчинив нічого такого, що заслуговувало б на смерть, юрба кричала «Розіпни! Розіпни! Його!».

***

У звідомленні св. Луки про суд над Христом у Понтія Пилата, нашу увагу звертає на себе факт, що «первосвященики, старшини, і народ» не дискутували навіть, не доказували, **не наводили ніяких фактів, в чому вина Христа,** а цілком звичайно кричали й домагалися Його розп'яття. «І взяв гору **крик їхній** та первосвящеників», стверджує св. Лука. Крик заступив справедливість. Крик «взяв гору» й потоптав всяке право. Крик замінив правду. Читаючи цей глум над правосуддям, мені чомусь нагадуються деякі моменти з нашої дійсности. Ми також засадничо не аналізуємо, не дошукуємося правди на основі фактів, але «згори» засуджуємо. Ми не висказуємо нашої думки, нашого погляду на якусь справу — ми даємо вироки, найчастіше побудовані на наших емоціях, на нашій любові чи ненависті, які також часто залежать від нашої приналежности до тієї чи іншої групи. Емоції не знають, не визнають фактів і їх аналізи. Ненависть і любов, насичені, наладовані сильними емоціями — дуже часто «сліпі», тому їх одиноким «аргументом» є крик...

Це правда. Всі великі революційні ідеї є насичені могутніми емоціями й вони діють як динаміт, як елементарна вибухова сила. Ці великі революційні ідеї приходять як **вічні правди** й народня уява навіть малює їх «прихід» у певних містичних формах і обставинах. Над цими «об'явленими», великими правдами немає дискусії. Вони є абсолюти. Вони або перемагають абсолютно, або гинуть у боротьбі. Тут немає ніяких компромісів. Ідея свободи — особистої і національної — є такою абсолютною правдою.

Нещастя наше в тому, що часто у великих речах ми є малі, а в малих великі; що наші партійні чи групові гасла підносимо до маєстату абсолютних правд чи ідей, а дійсно великі революційні ідеї зводимо до лозунгів поборювання наших групових противників. Якщо б ми були здібні на таку емоційну наладованість у поборюванні наших дійсних ворогів, з якою ми часто поборюємо одні других, то ми мусіли б бути вільною державною нацією! Вчив нас колись один із наших чи не найбільших сучасних публіцистів «будь розбійником, доки зможеш стати героєм»; і це мабуть було правдиве і добре гасло для овець, що опинилися в царстві голодних вовків. Але чи не зрозуміли ми зле цього гасла? Героями ми ще не стали, але чи думав той публіцист, чи хотів він, щоб ми були розбійниками одні проти одних? Щоб ми розбивали голови один одному? Я не гадаю. Він напевно думав про нашу боротьбу проти наших ворогів, а не між собою, одні проти одних.

Але так не сталося. Ми на ворога кричимо, лаємо його, пророкуємо його скору загибіль, помахуємо на нього пальцем щонайменше, а собі взаємно розбиваємо голови. Ми не дискутуємо між собою. Ми лаємося. Нашим аргументом є найчастіше крик — і часто цей крик бере гору. Ми не шукаємо правди — ми проповідуємо «правду» з висоти власного уподобання й обов'язково покликуємося на «добро нації», «інтерес України», тощо. От, я знаю, наприклад, дуже чесних наших людей, громадських діячів, патріотів, яким люди з противної групи причепили ярлик «комуністи» чи щось подібне й так довго повторяли це обвинувачення, що врешті вони самі, і навіть ці невинні люди вже й самі почувають у собі певний комплекс вини... Вони знають, що вони не винні, але вони одночасно знають, що одні їх найчастіше скрито обвинувачують, вслід за цим другі, теж скрито, підозрівають їх, і вони, маючи змоги одверто боронитися — носять у собі почуття вини. Це вбивання характерів. Це кримінальний вчинок. Але помимо того, ми, чи дехто з нас, майже щодня поповняємо цей злочин. А полягає він в першу чергу в тому, що ми **не оперуємо фактами,** діємо скрито й не даємо змоги обвинуваченим боронитися. Біблійний крик юрби «розіпни, розіпни Його» бере гору й ми навіть горді часто з нашого «патріотичного» вчинку.

Якщо любов ближнього повинна б мати сьогодні ще якесь значення, то в цю категорію повинна б попасти щонайменше любов брата до брата. А всі ми — без огляду на наші релігійні, політичні, філософічні чи інші переконання — є синами й доньками тієї самої великої нації, назва якої є Україна. Між нами є добрі й злі, чесні й нечесні, патріотичні й зрадливі люди, й кожний повинен мати по заслузі. але хай **закон** — справедливий, однаковий для всіх нас закон — ладнає, нормує наші відносини, наші стосунки один до одного. а не біблійний «крик».

**
*

Пояснивши ученикам своїм, що найбільша Заповідь у Законі є «Любов до Господа свого», а друга «однакова з нею» є Любов до свого ближнього, як до самого себе, Христос доручив їм: «То ж ідіть і навчіть всі народи... зберігати все те, що Я вам заповів». Я розумію це так, що в першу чергу ті, що присвятили своє життя служінню Богові, повинні йти в першу чергу між грішників і навертати їх на праведний, Божий шлях. «Лікаря не потребують здорові, а слабі», учив Він. Знаємо, що в найглухіших закутинах світу, в Африці, Азії, Австралії тощо працюють релігійні місії й словом, наукою, поміччю та добрим прикладом намагаються навернути чи привернути цих «темних» людей до світла Христової науки. І я нераз міркую: чи не було б корисно, якщо б така одна релігійна місія, замість їхати й наражатися на смерть, наприклад, в Африці, приїхала до нас і навчила нас, чи пригадала нам найелементарніші засади християнської релігії. Ми напевно скористали б дуже багато, якщо б така релігійна місія навчила нас, наприклад, що не є гріхом сидіти братові біля брата при тому самому столі, навіть, коли вони носять ризи й належать до ріжних Церков чи різних релігій; що не є гріхом дискутувати братові з братом на тему, наприклад, релігійної толеранції, зближення, ба навіть об'єднання.

Я думаю, що така релігійна місія могла б навчити нас також, що не тільки не є гріхом, але навпаки, — обов'язком служителів Церкви Христової навертати безвірних і грішників на лоно правдивої віри. І це завдання можливо виконувати не тільки проповідуванням Слова Божого, але і добрим прикладом. Пригадайте собі або ще раз прочитайте притчу про загублену вівцю й загублену драхму (Євангеліє св. Луки, 15.1). Я знаю — і ви знаєте! —, що ми часто замикаємося в собі і проголошуємо всіх тих, що не з нами — непоправними грішниками, засудженими на вічну загибіль. Ми не тільки не намагаємося найти й навернути «загублену вівцю», але навіть найшовши її, знаючи, де вона перебуває — ми вказуємо на неї згірдливим пальцем, осуджуємо і відрікаємося її. Чи таким поведенням не заперечуємо ми найелементарніші засади християнської релігії й поводимося так, як поводилися фарисеї?!

В не проповідую. Я маю на увазі дуже конкретні факти з нашого українського життя й мені видалося, що цитати зо Св. Письма будуть найбільше на місці пригадати нам не тільки деякі засади християнської релігії, з якої зродилася християнська філософія й християнський світогляд, але й деякі засади співжиття, в рамках і в лоні тієї самої нації. Ненависть та погорда один до одного напевно не можуть бути нормуючими чинниками в лоні тієї самої нації.

**
*

«Щоб замкнути «дискусію».

Моя «Розмова з Владикою Мстиславом» поміщена в «Самостійній Україні», ч. 2(180) за лютий 1964 р. осягнула два екстреми: повну мовчанку в кругах наших братів греко-католиків, і дуже живу реакцію в рядах наших православних братів. Залишаю моїм читачам самим міркувати, чому мовчать одні й говорять другі.

«Діялог» потребує найменше двох дискутантів. «Наш «український діялог» міг би продовжатися чи взагалі вестися й тоді, **коли Рим** мовчить. Київ і Львів могли б собі багато сказати — доброго й корисного.

Але за порадою моїх добрих друзів — я залишу цю тему. Вони певно мають рацію: релігійні справи є дуже делікатні й для дискусії над ними є інші, більш кваліфіковані від мене. Я тільки хочу підкреслити наступне: Я забирав слово в «дискусії» на релігійні теми не як знавець релігійних проблем, але як світська людина, бо гадаю, що **«українська церква»** є справою не тільки церковних людей, але й кожної **«української людини».** Я висловлював на ті теми **мою особисту думку,** а не думку журналу, чи часопису, що друкували «Мої Міркування» на ті теми, ані думку будьякої організації чи середовища.

Далі, я хочу заявити, що я і далі обстоюю мої думки, як правильні на тему т. зв. «діялогу» між православними і неправославними, особливо в лоні нашого народу, а ще особливіше в лоні нашої спільноти на еміграції. **Я й далі** одобрюю подорож Владики Мстислава до Царгороду й Риму, навіть якщо з **формального боку** він може міг був інакше поступити. Мусимо робити все можливе, щоб у лоні нашого народу «взяв гору» не «крик», але добра воля, любов і пошана один до одного, а щонайменше толеранція; щоб ми дошукувалися за змістом, а не формою в усіх наших потягненнях, бо інакше Христос буде знову розп'ятий, а Варава звільнений... І накінець: Я не одобрив і не осуджував нікого, я тільки вважав і вважаю, що нам не зашкодила б хоч крихітка доброзичливої розмови на тему дуже ненормального стану, що існує між **українською** православною

й **українською** греко-католицькою Церквами.

Я особисто походжу з православної родини; маю дуже гарну й довгу православну традицію; і водночас виріс на дуже гарному куску української землі, де брат був братом, а сестра сестрою, без огляду на їх приналежність до тієї чи іншої **української** Церкви.

***

ІДЕЙНІСТЬ НАШОЇ МОЛОДІ

Молодь завжди була найчистішим, найбільш революційним, безкомпромісовим та відважним носієм великих ідей. Українська молодь була хребтом і серцем української Революції наших часів. Українська молодь зформулювала й власною кров'ю та жертвами виплекала ідею українського націоналізму — цю найбільш **українську** й найбільш **революційну** ідею української нації.

Якщо брати великі революційні рухи тих чи інших народів, то у всіх них молодь щонайменше була основним, передовим речником, носієм і борцем за та в ім'я великих ідей. Так було колись, так є й сьогодні. Пригадайте собі недавні революційні рухи чи в повному розумінні революції в Кореї, в Туреччині, в Японії, в Панамі...

За малими виїмками, наша українська молодь на еміґрації не виявила дотепер революційно-ідейного думання. Говорю особливо про молодь на американському континенті. В цьому винна старша генерація, бо не вміла запалити в душах і серцях цієї молоді ідейного вогню; винно американське середовище з його «гоном за щастям», серед якого живе ця наша молодь; винна і сама наша молодь, бо не виказала досить здорової амбіції простудіювати великі діла своїх дідів і прадідів, а в американській революційній конституції вичитала вона також особливо «хартію вольностей» і знову «право на щастя»...

Цікаво, що за малими виїмками, наша молодь не бере участи в загальному українському житті. Її дуже мало бачите у проводах наших громадських чи політичних організацій та на великих національних імпрезах; вона майже не бере участи в «дискусії» в нашій пресі на різні національні теми. Найбільше активности вона виявляє на різного рода вечерницях, але й там вона не блистить навіть «етнографічним патріотизмом», бо на таких вечерницях ця молодь виказує себе великим знавцем всяких «ракенролів» і «твістів», але тільки дехто вміє танцювати українські танці...

Пласт, МУН, МУНО, СУМА, ОДУМ та інші молодечі організації є в більшій мірі світом для себе. Вони живуть своїм власним внутрішнім життям і тільки «виступають» часом на загальноукраїнських імпрезах. Вони не є і не старуються бути органічною, складовою частиною цілої української громади і тому дуже часто не розуміють нас, а ми не розуміємо їх. Тому трапляється й таке як, наприклад, випадок від 8-го квітня ц. р. з запрошенням «советського» агента на «дискусію» з членами Української Студентської Громади при університеті Рутґерса в Ньюарку.

Це рік Тараса Шевченка — генія й духового провідника української нації в її поході до здобуття свободи. Чи знає наша молодь заповіти Шевченка? Якщо б вона знала, то не було б «дискусії» 8-го квітня в українській студентській громаді. **Є речі, над якими не дискутується.** Чи знає наша молодь глибокий зміст поеми «Гамалія» або поеми-містерії «Великий Льох»? Якщо ні, темою студентських чи інших молодечих сходин могла б бути дискусія над провідними думками в обох вищезгаданих поемах Шевченка.

***

В хвилині, коли я писав повищі рядки, надійшла «Свобода» ч. 74 від 18 квітня 1964 р. зо статтею д-ра Тараса Гунчака, професора історії в університеті Рутґерса в Ньюарку та дорадника Українського Студентського Клюбу при цьому університеті п. н. «Чи дійсно жалюгідна подія». І пан професор відповідає: ні. Не жалюгідна. Чому? І пан професор історії дає спершу такий «правний» чи леґалістичний арґумент, а саме: Український Студентський Клюб, як і всі інші клюби при університеті, становить інтеґральну частину університету, в рамах якого відбуває свою діяльність. «Форум отже», пише далі пан професор, «вище згаданого виступу був університет, а не Український Клюб; отже, до своєї хати п. Кочубея не просили, а використали на це стейтову інституцію». Ясно? Мені ясно, бо я маю багато до діла з правом, але для тих, що не студіюють чи не студіювали ані права, ані історії, я для ближчого пояснення повищого «правничого арґументу» пана професора, дам таку ілюстрацію, на «хлопський розум»: Одній жінці дуже захотілося з'їсти кусок ковбаси, а що це була Велика П'ятниця — вона ніяк не посміла зважитися на такий смертельний гріх. Але приходить спасенна думка: Вона пригадала собі проповідь у церкві, в якій священик сказав, що хорі і ті, що в дорозі, мають право на ковбасу навіть у

Велику П'ятницю... Жінка негайно напакувала торбу ковбасами та пасками, положила на плечі, вийшла за ворота, сіла під плотом, відкрила торбу й давай затинати ковбасу з паскою в саму Велику П'ятницю... Якийсь дядько, ідучи дорогою, побачив жінку під плотом з повним ротом ковбаси й паски й скрикнув з страхом «Чи ти збожеволіла, бабо?! Та ж це свята п'ятниця перед Великоднем, а ти ковбасу їси»?! І відповіла жінка спокійним, зрівноваженим, самовпевненим голосом: «А чи ти осліп? Чи не бачиш, що я в дорозі...:».

***

У своїй статті в «Свободі» (ч. 74 від 18 квітня 1964 р.) п. н. «Чи дійсно жалюгідна подія» пан професор д-р Тарас Гунчак жаліє, що українська громада чи «деякі члени суспільства» не зрозуміли факту чи різниці в тому, ДЕ відбувалася «дискусія» з Юрієм Кочубеєм (чи це є цей п. Кочубей нащадком «славного» Василя Кочубея, генерального судді за Мазепи?), ставлячи рівночасно під знак сумніву їх «право вмішуватися в академічне життя студіюючої молоді». Тут мені ясно; тому було б добре, коли б пан професор був більш специфічним і пояснив нам: як забагато, кілько права або чи взагалі має українська громада якесь право «вмішуватися в академічне життя української студіюючої молоді?».

Я не заступаю тут, не обороняю і не осуджую ніякого середовища, ніякого табору. Мені тільки видається, що якщо пан професор вимагає від інших, щоб вони «навчились шанувати гуманно-християнські засади свободи слова, думки, сумління чи політичного переконання», то це не повинно б відноситися тільки до студентів. Іншими словами: якщо студентам і панові професорові пристоїть право мати свою власну думку й переконання на певні справи, то чому не мали б мати такого самого права й інші, включно з «професійними чи становими організаціями, видавничими підприємствами, асекураційними чи щадничими спілками». Пан професор мусить згодитися з фактом, що запрошення офіційної особи московсько-комуністичного режиму в Україні відчитати реферат перед українською — навіть якщо і студентською і не на українському ґрунті — громадою є дуже важливою подією в українському житті. Каже пан д-р Тарас Гунчак, що тільки УККА є «одиноким речником, який може давати загальні напрямні українській політиці в ЗДА», а якщо так, то я хотів би мати відповідь на два питання: Якщо, припустімо, УККА видасть едикт із «загальними напрямними (для) української політики в ЗДА», — чи не вільно нам тоді дискутувати над тими напрямними? Напевно вільно — без огляду на присутність чи відсутність напрямних, бо інакше ми опинилися б в царстві тоталітарних метод правління, з усіма познаками нетерпимости й нетолеранції, а пан професор осуджує такі методи. Відповівши сам собі на перше питання, я поставлю друге й прошу відповіді на нього від д-ра Гунчака: Чи перед запрошенням пана Кочубея, Українська Студентська Громада в Нюарку або він сам поінтересувалися у відповідних чинників УККА, які є напрямні політики УККА, й чи таке запрошення є на користь і в інтересі українців? Якщо так, то яка була відповідь? Якщо ні, чому?

Рівночасно пан професор засуджує методи «вислову» протилежної думки, мовляв ці методи були у відношенні до студентів, що хотіли «дискутувати» з паном Кочубеєм — «тоталітарними», «поводилися вони (опоненти) так, немов дійсно ціль освячує засоби». Я не знаю метод, якими користувалися опоненти дискусії, але чи не гадає пан професор, що часом «дійсно ціль освячує засоби?! Він, як історик, повинен це краще знати. Якщо порівнювати мале з великим, святе з буденним, я пригадаю панові професорові наступне місце з Євангелія св. Матвія, «Потому Ісус увійшов у храм Божий, і вигнав усіх продавців і покупців у храмі, і поперевертав грошомінам столи, та ослони — продавцям голубів. І сказав їм: «Написано: Дім Мій — буде домом молитви,» а ви робите з нього «печеру розбійників».

Всі великі революції, всі війни провадилися і далі провадяться дуже негуманними методами й тільки шляхотна, кінцева мета оправдувала їх. Маккіявеллі мав відвагу назвати речі по імені — і чи за це ми маємо й далі осуджувати його? Хочете чи не хочете, але кінцева ціль, мета чи ідея, в ім'я якої люди вбивають себе взаємно, освячує засоби, які ведуть до реалізації тієї мети чи ідеї. **Велич ідеї** є рішальним чинником, а не методи, на які ми так часто нарікаємо.

Я не забираю становища до того чи методи, якими послуговувалися опоненти дискусії з совєтським офіціялом були правильні й оправдані **у відношенні до мети**, яку ці опоненти хотіли осягнути. Я тільки проти того, щоб ми кидали фразами й сентенціями, не застановляючися над ними. Пан д-р Гунчак також проти «фраз», мовляв «молода ґенерація вже у великій мірі не задовольняється фразами; вона вимагатиме солідних арґументів . . . » Критикуючи тих, що були проти доповіді п-а Кочубея,

пан професор висуває такі аргументи: некультурність, недемократичність, макіявелізм, тоталітаризм. Чи не є все це лише фрази? Я хотів би, щоб ми культурно й по-демократичному могли розв'язувати всякі проблеми — особисті й національні. проти революцій і воєн. Але чи змінює це фактичний стан у світі? Чи вірить пан професор, що ми зможемо «солідними аргументами» переконати червону Москву, щоб вона забралася з України? А якщо ні, то чи революція чи війна проти Москви в ім'я свободи для України була б оправданою? Це було б недемократично й по — макіявелівськи!

Осип Зінкевич

ЧАС ПЕРЕЙТИ В ПРОТИБОЛЬШЕВИЦЬКУ ОФЕНЗИВУ

(На маргінесі останніх подій в українському е міграційному житті)

Те, що назрівало в українському суспільному і навіть політичному житті від кількох останніх років — стало сьогодні дійсністю. Конфлікт поглядів і наставлень, який зроджувався і кріпшав постепенно, який лише спорадично де-неде спалахував, останньо, зокрема в ЗДА, постав на повний обсяг і вибухнув небувалими, від років, пристрастями. Те, що було дотепер, хоч до деякої міри дискусією, — стало палкою полемікою. Протилежні погляди стали засобом безвідповідального обвинувачення відомих і заслужених українських діячів у зраді інтересів України. У часі війни держава з такими людьми у проводі (які зараз кидають ці обвинувачення), за такі «злочини» (зраду) засуджувала б «винних» на кару смерти...

Прецеденсом до вибуху стала подія в Нюарку, роздмухана і роздмухувана ще дальше в пресі, в розмовах, на зборах, в почуваннях і розумуванні людей, яким звання — українські політичні еміґранти.

В цілому комплексі всіх складних проблем Український Студентський Клюб при Ритґерському університеті став лише жертвою того, що скоріше чи пізніше мало статись і що перекотилось з дуже частих взаємозакидів і виступів у пресі — на студентський відтинок, який цими подіями гомонить.

Склалось так, що властива боротьба йде не за наші принципи, бо від них ніхто з українських політичних еміґрантів не відступив. Боротьба йде за правильність методів застосування в поборюванні нашого ворога, за те — котра концепція нашої праці і вияву наших змагань в сучасній коекзистенційній політиці великих цього світу була б найбільш ефектовною для української справи.

І саме навколо цих питань, навколо наших методів боротьби розгорілась пристрастна полеміка. Полеміка депресуюча, огірчуюча, відстрашуюча для слабих своєю наставленістю, відкидаюча для молодого студентського покоління, яке виростало і здобувало освіту за кордоном нашої батьківщини.

Щоб зрозуміти краще в чому суть справи, подивімся і простудіюймо логіку обвинувачень, які останньо все більше і більше чується і які стають зараз справою номер І. в нашій українській внутрішній і зовнішній політиці.

Ще так недавно, бо принайменше десять років тому, у нашій протибольшевицькій праці ми мали знаменитий арґумент: большевики відмежували своє суспільство, а в тому зокрема Україну, залізною заслоною. Нам було надзвичайно зручно на кожному кроці в наших публікаціях, зокрема в чужих мовах покликатись на ту залізну заслону. Мовляв, совєтська система така слаба, їхня індоктринація така безефектовна, що большевики бояться випускати своїх громадян поза кордони СССР. Як нам над звичайно зручно було мати своїх мучеників і героїв, переслідуваних большевиками, засиланих, розстрілюваних, цькованих в пресі і прилюдно. Якою авреолею слави ми оточували знищених, засланих чи переслідуваних большевиками наших культурних діячів (пригадаймо хоч би блискучу статтю Д. Донцова, після самогубства М. Хвильового, в «Літературно-Науковому Віснику» з 1933 р., де Хвильовий ще не був ані «чекістом», ані «комуністом», а справжнім і чистокровним українським супернаціоналістом!). згадаймо скільки сліз ми вилляли в наших газетах над Сосюриним віршем «Любіть Україну», над переслідуваним Рильським, Янов-

ським, Вишнею! Цих людей, наших культурних діячів за залізною заслоною, переслідуваних і тероризованих нам було дуже зручно називати поруч з українським самостійницьким підпіллям — воюючою Україною, використовувати кожну репресію у нашій боротьбі з ворогом.

Ми були тоді в постійній офензиві і ми могли переконатись, що в наслідку того наступу ворог, російський окупант, мусів відступати, даючи своєрідні полегші, яких не було протягом попередніх тридцяти років. Появлялись твори, які були заборонювані десятки років. Воскресали знищені автори і діячі. Це був вислід нашого наступу. Це був вислід нашої боротьби по обидвох сторонах залізної заслони.

Авторові цих рядків пригадується, як в 50-их роках у паризького студенства виринула ідея організовано боротися з залізною заслоною, коли до Франції починали приїздити все частіше і частіше різні підсовєтські делеґації, і коли большевицькі аґенти оточували цих своїх рабів цією ж своєю залізною заслоною. Так ми зустрічались з нашими братами з України — зі студентами, кіномистцями, вченими, письменниками, спортовцями, а навіть з представниками комсомолу України і членами Верховної Ради УРСР. Тоді вся українська преса на чужині, без жадного вийнятку, привітала цю акцію (яку ми називали РПА — Революційно-Пропаґандивною Акцією) як позитивну і правильну в боротьбі з хитрим большевицьким окупантом.

Кожний наш крок в цій акції, кожна зустріч українських студентів Парижу з підсовєтськими українцями, кожна розмова викликала панічний страх у большевиків, ще більше пильнування зі сторони КГБ-істів, включно до того, що одного разу міністер РСФСР Крупін починав битись з українськими студентами.

Наші ідеї були пострахом для них, а наша присутність доводила їх до розгублености, тому що сила голошених нами ідей і кличів, сила ідей свободи для України і поневолених народів перевищувала їхні декларації, а в кожному ідеологічному двобою ми завжди виходили переможцями (згадати б хоч кількагодинну дебату з секретарем комсомолу Києва — Соколом).

З таких розмов (хоч часом ми не були якслід підготовлені, як і теперішнє покоління студентства) ми завжди виходили ще більше скріплені ідейно, ще більш переконані в правоті тих ідей, в які ми віримо і за які змагаємось, і ніколи, в жадному випадку, не було в нашому гурті якогось збочення ані відступлення від нашого протибольшевицького наставлення.

Наша праця, наші ці своєрідні акції, не була альфою й омегою української визвольної боротьби. Це була лише одна незначна ділянка, в якій ми могли, в існуючих обставинах, якнайбільш ефектовно виступити і поборювати російського окупанта на ідеологічному відтинку.

Згодом на наших очах, як в калейдоскопі, мінялись події і погляди: большевики еволюціонували від оборони перед українською самостійницькою еміґрацією — до наступу на неї. Українська еміґрація (в кожному разі її частина) — від колишнього відважного наступу постепенно переходила (а останньо з фантастичною скорістю переходить) на позиції оборони, які супроводяться прямо панічним боягузтвом. У цьому часі зродилось пропаґування таких ідей і інтерпретування подій в Україні в такий спосіб, що у висліді створюмало б у нас українське ґетто, яке мало б відрізати нас від усього українського світу. В цьому ґетто ми мали б думати такими категоріями, які замість давати нам образ правдивого стану, давали б образ того, ЩО ми бажали б там бачити.

У висліді цього виринає у нас питання: в чому ж суть справи? Як це так, що протягом всього десяти років ми могли зробити такий карколомний поворот у наших методах боротьби? Що нас властиво роззброює в обличчі ворога і в обличчі зміни подій і стану в Україні:

Сталось так, що деякі наші політики і публіцисти в обличчі цих змін, які наступили в Україні і в цілому СССР після смерти Сталіна (хоч дехто вперто переконує нас в тому, що мовляв, жодних змін не наступило!), прямо розгубились, не знаючи на яку стати. Свою безконцепційність і безпорадність вони стараються заступити «патріотичною» фразеологією, яка супроводиться постійними наклепами і обвинуваченнями тих, які вміють дещо дальше дивитися і дещо більше бачити, як вони.

При цьому всьому є ще один, дуже важливий момент, який нас роззброює і депресує. Це — опанування частини наших публіцистів і політиків, їхніх думок, поглядів, їхніх відчуттів і логіки старим большевицьким мітом про всюди присутність всевидючого ока НКВД (а зараз КГБ). Цілий ряд самостійницьких потягнень, революційно-підпільних спроб були багато разів спаралізовані страхом перед всевидючим оком НКВД. Цим мітом «всесильности», «всюдиприсутности» і «всюдидосяжности» КГБ були індоктриновані десятки років мільйони наших братів в Україні, вони починали з бігом років в це вірити, а ті впливи большевицької індо-

ктринації почали продіставатись і охоплювати розумування і переконання деяких еміґраційних політиків.

Це залякування довело до того, що у нас затрачувалась і затрачується віра в українську людину, віра в можливість жити в підсовєтській Україні, бути письменником, поетом, вченим, комсомольцем чи членом партії і при тому всьому бути українським патріотом. Втрачається віра в те що в Україні можна також працювати для української культури і науки. Це переконання і ці погляди поширюється шляхом преси, бездискусійних рефератів на святочних академіях, в журналах і розмовах. І це доводить до того, що в нашій здеформованій уяві ще вчорашні наші репресовані, переслідувані і тероризовані культурні діячі стали раптом «зрадниками», «вислужниками», «запроданцями» і тд. Рівночасно з тим в хоробливій уяві закорінюється переконання, що ті особи, які ще не втратили відчуття складної, незалежної і трагічної долі наших братів в Україні, — обов'язково мусять бути зміновіхівцями або совєтофілами.

Логіку цих обвинувачень важко розібрати навіть при помочі калькуляційної лінійки чи ультра модерних компутерів.

Вони час-до-часу розпачають, що Україна не має своїх дипломатичних представництв, своєї пошти, війська і тд., але заразом заперечують існування УССР як теоретичної держави в суто політично-правному розумінні (що УРСР не є фактично жодною державою — це ясно навіть десятилітній дитині), що Україна не бере окремої участи в Олімпійських Іграх, але залюбки нотують в своїх органах успіхи наших «комуністичних» чемпіонів. Вони протестують, що на багатьох картах видаваних на Заході, не відмічується кордонів України, що в підручниках географії і історії не говориться про Україну як про окрему націю і тд. Згідно з їхніми висновками зараз не має України в якій би то не було реальній формі, — є лише уявна Україна, якої не можна замаркувати як існуючого факту в 1964 р. і забуваючи, що в західньому розумінні поняття «нація» покривається з поняттям «держави». Тоді: чи ж повертати колесо нашої історії до XIX-го століття, коли треба було починати все від початку — перетворювати русинів, хахлів, малоросів, рутенців — в українців?

Таких питань, неясних для декого, довкола яких вже від років ведеться безплідна дискусія — приходить в нашу дійсність все більше і більше. Ці питання все частіше починають затемнювати розуміння і сенс багатьох наших тверджень і домагань, зокрема в уяві молодого українського студентства на чужині.

Все це помішання фактичного з уявним, реальности з візіями, минуло-історичного з неясними уявами майбутнього — доводить до вбивання у нас відпорности, зокрема в молодшого покоління, зроджується підозріння, втрата віри в українську людину в Україні і на еміґрації, із ще недавніх наших позицій наступу зводить нас до позицій постепенного відступу, дефензиви, до позицій збанкротованих — як своїми ідеяуи, так і своєю політикою — південноамериканських диктаторів, які були також антикомуністами, але заразом реакційними елементами для своїх народів.

Сьогодні прийшов час, щоб — будучи політично настільки зрілі і свідомі своїх потягнень і методів праці та боротьби, ми стояли на рівні завдань, а не були новітніми донкіхотами і воювали по сторінках преси з уявними «зрадниками».

Час вирватися нам з дефетизму, який ширить серед нас частина преси, прикриваючись голосними «патріотичними» фразами. Нам треба вчутися в добу, в якій живемо, бачити дійсність відкритими очами, пізнавати нашого ворога таким, яким він є, а не таким, яким ми бажали б його бачити, і що найважніше — зрозуміти і озмислити стан в Україні, зрозуміти становище і обставини, в яких живуть наші брати і в яких доводиться їм творити в нашій батьківщині і спрямовувати наше вістря проти властивого ворога — Москви, а не проти наших і так стероризованих братів в Україні.

Хитрий ворог якраз і хоче, це його мета й інтенція — порізнити нас з нашими земляками в Україні. Він хоче провести китайський мур між ними і нами. Він хоче довести до того, щоб ми утотжнювали наших братів з його системою, хоче, щоб між ними і нами були «вони» і «ми»,щоб не було і ніколи не дійшло до одноцілого — «ми ціла і єдина українська нація», єдина в своїх почуваннях, в своїх прямуваннях і цілях.

Для політичної еміґрації сам деклятивний патріотизм і самі фрази не заповнять змісту життя і праці. Можливо такого вербального патріотизму, який нам проповідують, нам було потрібно тому сто років назад. Тепер ми з цього виросли і це нас не задовольняє. Це XX століття, в якому ми фантастичним кроком пішли вперед на різних відтинках. Тому нам треба глибшого змісту, глибшого розуміння нашої і світової духовости. Фразеологічна порожнеча цього ніколи не заступить.

Це час, щоб зревідувати своє наставлення і

свої — не принципи (бо вони в нас залишаться назавжди незмінні), а методи, насамперед нашого співжитт між самими собою. Це час, щоб ми перейшли від оборони перед нашим ворогом Москвою до наступу на нього.

Дехто з нас злякався культурної виміни, на яку ми не маємо найменшого впливу, навіть коли б написали тисячі листів до Державного Департаменту. Багато злякалось, що до Вашінґтону могли б приїхати 34 діячів культури й науки УРСР, не застановившись навіть над тим, що большевики ніколи і при жодних існуючих обставинах не пустили б до Вашінґтону їх, знайшовши для цього завжди якийсь претекст. Чи не бачимо ми, що якраз останньо саме вони обмежують поїздки українських культурних діячів за кордони СССР, а рівночасно збільшують виїзди росіян? Та ж в усіх домовах у справі культурної виміни з західними країнами на 1964 рік (зокрема зі ЗДА) не передбачений ані один приїзд українців! Злякатись культурної виміни можуть ті, які не вірять в правоту своїх ідей, в їх силу, в їхню перемогу над большевицькими ідеями.

Якщо ми віримо в те, за що змагаємось, якщо віримо в українську людину хоч би лише на еміґрації. то якраз культурна виміна може бути найкращим полем для випробування сили наших ідей. Якщо ми думаємо, що ми такого бою не всилі виграти, то пощо тоді вся наша праця? Які тоді наші перспективи в майбутньому? З чим і з ким ми тоді збираємось будувати українську державу? З котрими кадрами, якщо до тих, яких маємо — ми не маємо довіря, сумніваємось в сили їхнього арґументу, сумніваємось в несхибність їхніх позицій?

Вибух, який спричинила, в добрих намірах, невеличка ґрупа студентів в Нюарку, повинен перемінитись в нашу наступальну силу, зокрема на ідеологічному відтинку, в свідомості, що перед нами великий і сильний ворог, але ворог, який вже здає свої позиції, ворог, якого можна перемогти, якого ми повинні поставити в позицію постепенного відступу.

Цей вибух в ніякому разі не повинен роз'єднати нас, не повинен розбити нас чи порізнити. Якщо б це мало статись — тоді ми б черговий раз не здали своєї політичної і національної зрілости. Ми не гідні були б називатись синами великого народу.

В обличчі майбутнього і подій, які напевно назріватимуть, нам потрібно всецілої обнови. Обнови нашого духа, наших думок, поглядів і розумувань.

І для цього в нашому житті може послужити прекрасна нагода — відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вашінґтоні.

Роман Шраменко

«ЗДОБУДЕШ УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ»
(Наші принципи в дії)

Можливо, що не кожний з нас здає собі справу з того, що наша кожноденна дія, а з нею наші успіхи чи неуспіхи, радість або смуток, віра або зневіра і так далі їм подібні живі істини, що невідступно крокують з нами через життєві простори, є своєрідним нашим внутрішнім дзеркалом, де автоматично віддзеркалюється світоглядово-ідейна та морально-етична притаманність, інтелектуально-культурна індивідуальність та наша духова відрубність, що надає нам многогранности й вартости в світі ДУХА й МАТЕРІЇ.

Людина із своїм розумом, волею й духовим заложенням, свідомо або й ні рветься до незмірних висот, які малюють перед нею райдужні образи неоціненої КРАСИ, щирої ПРАВДИ та безмежної ЛЮБОВИ. Це й ціхує людину, як вартість, що в своїм земськім існуванні аж ніяк не обмежується до ролі звичайного споживача корму, що власне робить світ звіринний, який існує лише для того, щоб накормити собою другого.

Та не всі є згідні із такою інтерпретацією значення й змісту людського життя, а зокрема його походження, складовости та гону. Є різні думки, теорії, припущення, а вслід за тим і вірування, які силою факту оформлюють певні течії, світогляди, ідеї та практичні виразники, які оформлюються в релігійні, суспільно державні, політичні, культурно-мистецькі і їм подібні організації.

Тому то вже за старовинної Греції, яка була колискою великих мислителів та шукачів таємниці походження світу, а з ним зв'язаних

вируючих в ньому духових і матеріяльних сил та вартостей, — започаткувались два, собі відрубні та протилежні світогляди, які кожний по свойому пояснював початок та суть життя, безперечно вважаючи за вінець усього сущого ЛЮДИНУ. Старої сивини мислителі, які вже тоді прекрасно розуміли, що людина мусить мати якісь означені світоглядові рямки та ідеологічні дороговкази, дійшли до основно-корінних стверджень, що людський розум на землі є понад позем розуму інших живих організмів, але й тут прийшло розмежування. Одні, дійшовши до питання людини з її розумом, стали на становищі, що на цім же розумі й кінчається мета життєвого процесу, який власне в своїм еволюційнім ферментуванні, — дав овоч у формі людини, що є сама собі самоціллю, без якихсь вищих законів влади — чи божеських — духових сил. І тому ми звемо їхній світогляд ІНДИВІДУАЛІСТИЧНО -МАТЕРІЯЛІСТИЧНИМ.

Другі, які не заперечили вищости людини і її розуму над звіринним світом, признали людині всі блага, які людство має завдяки природному процесові у формі прерізних матеріяльних добробутів, вишліфувань та невпинної праці самої ж вже цивілізованої людини, але й пішли дальше і це далеко, бо відкрили нові світи, а це світи ДУХА, досконалого АБСОЛЮТА якого людство зве своїм БОГОМ. І назвали вони цей світогляд, - УНІВЕРСАЛІСТИЧНО-ІДЕАЛІСТИЧНИЙ.

Тоді коли перший з тих світоглядів — індивідуалістично-матеріялістичний — спирається на НАТУРАЛІЗМ, що обґрунтований науками РАЦІОНАЛІЗМУ і ПОЗИТИВІЗМУ, каже, що все кругом нас, включно з людиною та її родоводом, можна пояснити людським розумом, знайти та провести аналізу всіх вируючих небесних тіл у всесвіті, як і заперечити все, що людська уява впродовж віків змалювала, бо що за його твердженням не досліджене і провірене людським розумом, НЕ ІСНУЄ.

Другий, тобто універсалістично - ідеалістичний світогляд, який не відкинув матерії, але й не поставив її на перше місце життєвої мети, — виходить з волюнтаризму, який каже, що у всесвіті існує сила абсолютного духа, який є незалежним від матерії і її процесів та що людському розумові він недосяжний. Цей абсолютний дух, що не лише нашим світом керує, а й цілим безмежним всесвітом, є ідеальним, незалежним від нікого й нічого — Богом — Творцем.

Перший світогляд дістав опертя на наукових позитивних дослідах, які є лише в спромозі доступу людському розумові, знайшов своїх щирих приклонників серед прерізної масти лібералів, що в ім'я ними дослідженого, створили прерізні форми т. зв. ліберал-демократичних політично-державних систем. Сюди треба зачислити і так зв. «вільну демократію», а також й тоталітарну «демократію» з її державним капіталізмом.

Натомість універсалістично-ідеалістичний світогляд, який дав науці визначне й передове місце, водночас вказав і підтвердив віру в ідеальне, хоч людським розумом непрослідженe й недосяжне. Цей світоглядовий напрям накреслив нові обрії в ідеалістичній державі, що вже знайшла своє спертя в духовім відродженні людини та народів які в процесі гуманізму, взаємної толеранції та чесної й правдивої гідности кожній людині, — започаткували нові державні форми — Народовластя, де народ і держава творять нерозривну цілість, а не стають визискувачами одні других.

Як хтось свідомо не хоче бачити дійсности, мотивуючи це незручною ситуацією або боязню за свою власну шкуру, той в найкращім випадку зветься гіпокритом. Таких гіпокритів нині знаходимо багато. Світ був світом і свої культурні, політичні, економічні, соціяльні й інші проблеми розв'язував в залежності від здібности провідної верстви народів. Та коли провідна верства не була в спромозі розв'язати всю складність накопичених різних труднощів, тоді приходили до голосу інші. В системах державного тоталітаризму шляхом революцій, а у народів вільних — шляхом еволюційного процесу.

Сьогодні засадничо до розв'язання в світі є одна величезного формату проблема. Нею безсумнівно є комунізм, а ближче це большевицько-московський імперіялізм. Ця проблема колись була лише проблемою нашою. Українською. Нині вона стала світовою і то з тим, що прибрала форми небезпеки, яку може ігнорувати лише той, що позбавлений змислу дійсности, або як ми ствердили вище, — гіпокрит.

Коли в 1918-20 роках Українська Армія конала в останніх судорогах і наші урядові чинники закликали світову опінію до зрозуміння, що на багнетах Червоної Армії вмонтована загроза не тільки для України та її сусідів, а для всього культурного світу, то нас цинічно висміювано й іґноровано. Це був гіпокритизм байдужого світу пораз перший і основний, коли йде про большевицьку-московську загрозу.

Вдруге цей гіпокритизм виказався тоді, коли мільйони українців вмирали голодовою смертю

1933 року, а Сталін із своїми сатрапами розпинав Українську Націю, нищучи все, що лише носило подих вольностей української землі та її народу. Ліга Націй, закордонні делегації, амбасадори, журналісти і політична й військова розвідка, — «не знайшли» нічого в Украні, щоб дати цьому страдальному народові хоч морально — декляративну поміч!

А третій раз большевики вдарили вже в цей світ вкінці II. світової війни. Дошкульно вдарили! Забрали йому безпардонно пів Европи, створили невідрадну ситуацію в Азії та замішання в Африці.

І що? Нічого! Новий гіпокритизм!

Прийшов на арену Берлін із своїм ненормальним поділом, Корея, де згинули тисячі американців та інших. Знову гіпокритія!

Число ударів збільшилося і сьогодні їх годі вже перечислити, бо вони перестали бути вже ударами, а стали пляновою акцією московського большевизму та інтернаціонального комунізму, що з непохитною волею крокує до своєї мети, якої до речі навіть не приховує, хочучи загарбати в свою неволю решту світу, який будучи зачарований московським молохом, не хоче бачити дійсности.

І тут власне приходить наяв вислід вчення натуралізму, опертого на раціоналізмі та позитивізмі. Він створив визутий із духових цінностей індивідуально-матеріялістичний світогляд, що його дуже зручно вже використав інтернаціональний соціялізм, комунізм та московський імперіялізм.

Форсуючи політику «вищого наукового ступеня», матеріялізм став головною базою лібералізму, який же й поділився на дві відноги: 1) демократизм американського способу і 2) тоталітаризм московсько-большевицької системи. Перший став ультра ліберальним, наївним і безрадним зокрема з зовнішніми силами й системами, а другий будучи динамічним, імперіялістичним, визутим з всіх морально-етичних та культурних заложень, прямо пожирає першого, застрашуючи його своєю силою, розкладаючи світоглядом матеріялізму.

Тоді коли американський ліберал-демократизм дотримується принайменше своїх основ, що, мовляв людина є найвищим та найціннішим складником держави із всіма її означеними конституційними правами, то московський тоталітаризм робить це навпаки, але при тім стовідсотково одурює всіх, що мовляв, він одинокий є справжньою демократією.

Американський нарід, що в загальному аж ніяк не є приклонником матеріялістичного світогляду, дістає однак суто матеріялістичні вчення з різних впливових кіл, які знову ж стисло дотримуються букви закону, по лінії зформульованій на базі чистого ліберал-демократизму з підложжям індивідуалізму. І тут ми виразно бачимо причину широко дискутованого закону «Супрім Корт» — про заборону дітям молитися в школах, слабу і викривлену систему навчання, здеформовану продукцію фільмового світу, світ каміксів, «чіп» літератури, молодечі ґенґи і нарешті наступ організованого комунізму на американську молодь, а єокрема академічну. Так і такою мовою говорить натуралізм із своїм індивідуалістично-матеріялістичним світоглядом, що визув людину із її духових скарбів, без яких вона скоріше чи пізніше стане лише тим, чим її вказано: Матерія, а поза нею нема нічого. Є пустка і вирування атому з його протонами, електронами й невтронами . . .

Не без своєрідної гордости й чистого пієтизму, мусимо ствердити факт, що український нарід був, є і напевно залишиться в своїй подавляючій більшості прихильником та ісповідником універсально-ідеалістичного світогляду, який він плекає від старої княжої давнини, аж по сьогоднішні часи. Потвердження для цього зустрічаємо в нашій літературній перлині, — «Слово о полку Ігоревім» старих часів, прийнятті християнства в 988 році та плеканні цієї християнської віри до найвищих висот, що і стало основою нашої глибокої моралі, шляхетної традиції та щирої гостинности. Потвердження не лише ідеалізму, а й випливаючого з нього державного устрою народовластя, знаходимо вже в козацьких часах, де наші гетьмани були може одні з перших вибрані народом, а не накидувані йому силою чи іншими тоталітарними способами(як це було в решті світу).

В страшну пітьму ночі-неволі, коли український нарід ходив у кріпацькім ярмі і коли здавалось, що немає навіть надії на відродження України, наша невмируща нація зродила в гущі свойого люду українського Пророка, обіцяного Мойсея і вічного Кобзаря — Тараса Шевченка. Це ще раз потвердило силу духовости України, а великий поет-ідеаліст не лише воскресив нарід, але його переродив та вказав нові й вічні дороговкази українського ідеалістичного світогляду, який ще раз потвердив вищість духа над матерією, невмирущість того духа, як і силу його в ланцюговім порядку поколінь.

Потвердив наш український нарід свою приналежність до ідеалістичного світогляду і в часи наших Визвольних Змагань 1917-20 рр., і по

упадку нашої держави, — створюючи новий тип боротьби через героїчну УВО — ОУН, а далі — під час II. світової війни — героїчну УПА.

І як довго український народ стоятиме на засадах універсалістично-ідеалістичного світогляду, що випливає з чистого волюнтаризму, так довго нас не зламає ніякий ворог і ніяка окупація.

Розбивається мов морська піна, чуже Україні вчення натуралізму і його матеріялістичного світогляду і не має він сили закути на віки вільного духа України. І не закує, а сам розпадеться, і зникне, як пропаґатор зла.

Тому «не сковуймо душі живої . . . » а плекаймо її, живімо з нею, розуміймо її та йдімо через життя шляхами, які вказані вічними духовими дороговказами!

Є. Онацький

ПОЧАТКИ ОУН

(Продовження)

4. ПРЕСА І ПРОПАГАНДА.

Вже П. Кожевників в одному зі своїх останніх як члена Проводу, листів до мене доручав мені зв'язатися з американською «Свободою», як дуже важливим для нас органом громадської думки. Я й сам про це давно думав, і то тим більше, що дописуванням до «Свободи» надіявся скріпити свої фінанси, яких із нашого пансіону нам надто часто не вистарчало...
Трималися ми головно тим, що поблизькі крамниці давали нам дуже довгий кредит, алеж треба було щось робити, щоб вилізти з боргів і мати зайву копійку бодай на поштові видатки. Фактично ми жили роками, побоюючись нагального банкрутства, тим більше, що й за помешкання ми часто задовжували.

А помешкання в нас було гарне, хоча й не дуже пристосоване до того, щоб у ньому робити пансіон. Це було колишнє помешкання нашої Дипломатичної Місії, і наш пансіон ніби продовжував її традицію та служив фактичним осередком українського життя і української пропаґанди. Без огляду на те, що це помешкання давало нам пансіоном прожиток, треба було його за всяку ціну втримати й з огляду на його репрезентативність та традицію...

Була ще й інша справа, чому треба було намагатися здобути титул кореспондента щоденника «Свободи» ,— із цим титулом мені відкривалися двері Асоціяції Журналістів Закордонної Преси. А бути її членом значило мати найкращі можливості української пропаганди не тільки серед колеґ журналістів, а й серед офіційних італійських чинників, бо члени цієї Асоціяції користувалися правами майже дипломатів...

Правда, я був кореспондентом щоденника «Діла», але то був занадто невеличкий і малозначний часопис. Інші часописи взагалі не приходили під увагу. Це моє становище і мої можливості добре зрозумів П. Кожевників, коли був у Римі. Тому він і натискав на мене, щоб я зв'язався зі «Свободою».

Але на мій лист в цій справі, головний редактор «Свободи» Л. Мишуґа відписав мені 30 травня 1929 р.:

«... Це тільки так здалека видається, що американсько-українські газети оперують фондами які дозволяють мати відповідно плачених співробітників, себто редакторів і дописувачів. Розписуватися про це широко не буду, бо за який місяць або два буде в Римі наш менаджер (завідатель «Свободи») Д. Ядловський. Це лемко, до певної міри самоук, який працює вже 26 літ при У. Н. Союзі, і якому наша організація завдячує у великій мірі свій розвій. Він напише до Вас, коли приїде до Риму, а Ви примістіть його у Вашім пенсіоні і по змозі обзнайомте із Римом. Він Вам представить, хто і на яких услів'ях дописує до «Свободи», і що можна було б і Вам сподіватися від нас...»

Ядловський не приїхав.

Але справа на тому не припинилась. В. Мартинець в листі з 7 червня 1929 р. мені писав:

!Про Ваші матеріяльні обставини вже нераз доводилося мені чути. Це дійсно погано, що, заробляючи на прожиток, відриваєтеся від праці, яка відповідає Вашим здібностям і подобанням, та яка робить Вас корисним для суспільства. Я віднісся у Вашій справі до полк. Коновальця, який тепер перебуває на території США. Ще перед виїздом полк. Коновальця до Америки обговорювано справу оснування низки кореспондентур «Свободи» в европейських краях та тим способом, з одного боку, дати прожиток, а з другого поставити на відповідне місце пра-

ці наших людей (націоналістів) по ріжних країнах (Німеччина, ЧСР, Австрія, Англія, Італія). З часописів входить під увагу тільки «Свобода» з якою в нас тісні відносини. Однак, річ не така легка до переправадження, і то не через брак фондів у касі «Свободи», згл. У. Н. Союзу, якого органом вона являється, але через дивну ментальність наших заокеанських земляків. Річ у тому, що «Свобода» колись-то мала вже такі кореспондентури і, здається, платила по 50 дол. місячно. Та на одних зборах У. Н. Союзу перемогла більшість, яка розумувала так: «Нащо нам писати про якусь високу політику та про різні країни, в яких ми не заангажовані. Ви нам пишіть про Америку та про наші тутешні справи». -- Отже, обіцянки не можу робити, але використаємо всі можливості, щоб справу переперти, бо це в **нашому** власному інтересі...»

15 вересня В. Мартинець мені знову писав:

«...Повернув полк. Коновалець з кількамісячної поїздки по Злучених Державах і Канаді. Він порушував там справу кореспондентур поодиноких часописів. Вкоротці справа представляється так: всі редакції надзвичайно скупі на гроші для кореспондентів не так із вини редакторів, як читачів, які через свої загальні збори (майже всі часописи - органи різних «союзів») надзвичайно обмежують редакцію у її видатках; подруге, читачі, що рекрутуються в Америці здебільша з маси робітництва і неосвіченого міщанства, просто не відчувають потреби в здібних редакційних співробітниках (мовляв, ви нам пишіть про «Просвіту», Народні Доми, мітінги, а не про високу «політику», про Францію, Німеччину тощо!) Таке становище надзвичайно в'яже редакторів... Щодо «Свободи», то там рівень вищий, можність є видістати 15-20 дол., але опір редакторів можна зламати в той спосіб, що дана особа, яка має бути кореспондентом, уперто пише статті, що їх посилає на мої руки, їх друкують там місяць - два, а потім при кожній дальшій статті повторяється з нашого боку уперте домагання узнання даної особи кореспондентом зі сталою платнею. Такий спосіб єдино доцільний, бо редакція по якомусь часі «звикне» до статей дотичного автора, який стає їй необхідний, а, подруге, редакція має проти себе не лише автора, а й організацію, з якою мусить числитися хоч би тому, що ця організація централізує в своїх руках дописи майже всіх европейських кореспондентів. Остання обставина для нас конечна з того огляду, що ми маємо контролю над усіма статтями, що виходять від наших людей, і за висловлені думки в статтях, які переходять через наші руки, беремо відповідальність. Додаю, що «процедура» узнання кореспондентом платним, може тривати й півроку: так, приміром, було з одним нашим чоловіком, що останньо був прийнятий на кореспондентуру. Подаю це Вам до відома з обов'язку...»

Занадто складна «процедура». До того ж, «поки сонце зійде, роса очі виїсть...»

У тому ж листі В. Мартинець порушив і іншу справу:

«... Ми поставили собі за ціль заложити в усіх европейських державах власні пресові бюра. Це вже зреалізовано в Німеччині, де видається друкований на німецькій мові двотижневий інформаційний часопис та двотижневий літографований бюлетень. Так само літографований бюлетень маємо в Бельгії. Справа пресових бюр підготовляється в ЧСР, внедовзі має приступитися до її реалізації на теренах романських. Українське пресове бюро для Америки і Канади маємо в Данціґу, а інформаційне бюро в Литві. Ходить про те, чи є можливість видавати в Римі бюлетень в італійській мові для італійської преси та урядових кругів, — двотижневик, битий на гектоґрафі або літоґрафі, 2-3 стор. машинового письма, 100-200 примірників. Конкретно ходить: кілько то все коштувало б? Чи могли б Ви зорганізувати і вести цю справу, а коли ні, то хто? Справу цю порушую в інформативному характері. Якісь рішення може винести ввесь Провід по одержанні відповідних інформацій...»

На жаль на створення подібного пресового бюра в Римі не знайшлося тоді ні людей, ні засобів.

(Продовження в наступному числі)

Марія А. Кейван

У САМОТНІЙ МАНДРІВЦІ ДО ВІЧНОСТИ

(Продовження)

Коли Тодось розговорювався і наче б оживав душею, то в нього було багато своєрідного дотепу. Ми часто переходили на веселий тон і Осьмачка сміявся характеристичним дрібним сміхом. Його сміх, як і його хода, були якось неспівмірно дрібні до великої чоловічої постаті

Він любив покепкувати із самого себе (називаючи себе часто старим дурнем), часом, незлобно, з мого чоловіка, а вже ніколи з мене. А коли він трохи насміявся та увійшов у добрий настрій, тоді залюбки згадував своє минуле, завжди відірваними фрагментами, ніколи систематично. Багато епізодів, які він нам розказував, знайшли свій відгомін у його повістях та в поезії,в першу чергу в «Поеті». Цю поему присвятив він своєму батькові Степанові, що його справді уважав найчеснішою на світі людиною. Та говорив про нього мало, ніколи нам не згадував, що батько лікував худобу,або що залюбки пив - хоч знаю, що розказував про це другим. Частіше та зі зворушенням згадував матір. Мати була простодушна, добра серцем, завжди дуже запрацьована жінка. Це факт, що після його народження (а був він не першою з-поміж більшого числа дітей дитиною), вона оглухла, як і мати «Поета». З роками їй частинно повернувся слух. Тодось оповідав, що рідня й сусіди часто йому підкреслювали цей факт і в нього - дитини - зродилося почування вини за каліцтво матері. Тому в хлоп'ячому віці він завзкто помагав мамі в роботі, замітав хату, носив воду,дрова, щоб спокутувати свою провину. Мати говорила тільки по-українськи і тільки українську мову вважала християнською, а то й людською. В школі Тодось вчився по-московськи і, прийшовши зі школи, нераз заговорив тою мовою дома. Мати зараз же починала лаяти його: «Та говорив б ти, сину, по-християнськи!» або «чому не говориш по-людському?» Такі момеати Тодось згадував зі справжнім зворушенням.

Де була ця школа, що до неї ходив Осьмачка і як довго він ходив до школи, я не знаю. Сьогодні мені здається, що я могла б була дізнатися багато більше про життя поета, ставлячи йому відповідні питання. Та я не думала збирати його біографічних даних, а мабуть і якраз тому, що ми ніколи не ставили поетові особистих питань, він мав тільки довір'я до нас. Після закінчення школи він, здається, перебував там на селі, бо часто згадував про час, коли починав парубочити та залицятися до дівчат, про звичаї, які були тоді між сільською молоддю - хлопці й дівчата проводили літні ночі разом по стодолах та садах. Дівчата вибирали собі пари і який він був страшенно гордий, коли раз одна дівчина запросила його до себе, як тільки він починав парубочити. Потім та дівчина вийшла заміж та до нього все ставилася з великою симпатією. І коли вже у тридцятих роках він переховувався від арештування по оборогах, вона послала на Великдень свою кільканадцятирічну дочку - красуню до нього в поле зі свяченим. А факт, що хтось згадав про нього в час, коли весь хрищений мир святкує Воскресення Христове, що і йому хтось сказав «Христос Воскрес», надзвичайно зворушив та підніс на дусі поета. Був це один з найкращих моментів у його сумному житті.

Коли Осьмачку покликали до царської армії (з вибухом війни) він, начитавшися вже революційної літератури, з переконання не хотів служити в війську. Отже ж побувши трохи в солдатському мундурі, надумав симулювати туберкульозу, - щоб його звільнили. Насильно кашляв якийсь час, а раз, під час довгого маршу, нарочно впав на закруті. Закашлявся сильно, розкусив собі язика і далі кашляв та плював кров'ю з піною. Його віднесли на носилках до військового лікаря. Лікар був старий та дуже солідний. Він довго та докладно оглядав Тодося, а потім покликав другого, молодшого віком лікаря. Осьмачка чув зхню розмову. Старий лікар попрохав другого,щоб він оглянув цього солдата, бо, на його думку, в нього легені здорові. Вони вдвох ще раз докладно оглянули Тодося і хоч погодилися, що легені та серце в нього цілковито здорові, все ж таки його негайно звільнили з армії. Я питала Оаьмачку, чи йому подали причину звільнення, та він відказував, що і не інтересувався тим, щасливий, що його звільнили.

Про жодні інші хвороби у своєму житті Тодось не згадував. У нього,мабуть, було надиво міцне фізичне здоров'я. Декілька разів питала я його, яка була діягноза під час побуту в психіятричній лікарні. Він завжди відповідав, що епілепсія. Мені здавалося, що вона повинна б була бути «шизофренія», і власне тому я питала не один раз. Та Осьмачка казав, що в нього немає сумніву про діягнозу «епілепсія». Її він нераз бачив на своїй історії хвороби та інших записках, часто чув, як його лікарка це комусь чи і йому самому говорила. Я щиро казала Тодосеві,що мені видається дивним симулювання епілепсії, і він оповідав, як це робив: час до часу вночі зривався з ліжка з диким криком, бив вікно у своїй кімнаті, нищив, що міг, а себе побивав до синяків та калічив до крови. Вкінці знесилено падав на підлогу та лежав без руху. Вранці приходила лікарка і казала, що вночі з нього був знову епілептичний приступ. Я питала як часто він це робив, а він відказував, що несистематично, залежно, як відчував ситуацію в шпиталі. Коли йому здавалося, що пацієнтам приглядаються гостріше - часто, навіть кілька ночей підряд, коли ж атмосфера легшала - рід-

ше,що кілька тижнів.

Осьмачка завжди твердив, що його перебування в психіятричному шпиталі було свідомою симуляцією хвороби. Та деякі моменти в його житті вказували б, що в нього були прояви шизофренії і до того часу (відношення до дружини і сина, про що пізніше). Та на цьому не хочу зупинятися, не машчи досить даних. А щодо діягнози епілепсії, то можливі два логічні припущення: або вона була правильна, або помилкова. Така помилка в діягнозі сьогодні виглядає мало правдоподібною, та не забуваймо, що це були ще тридцяті роки, та ще й у тодішній Большевії.

Крім глухоти матері, ще одна мимовільна прсвина у відношенні до найближчої родини лягла на сумління поета, коли він був вхе молодою людиною. В часі визвольних змагань він уложив якусь патріотичну, дуже протимосковську пісню. Брат Тодося, якого взяли до Червоної армії, раз крізь сон заспівав цю пісню. Його розстріляли за контрреволюцію. Ця подія довго й боляче гнітила душу поета.

Не знаю точно, скільки дітей було в родині Осьмачки. Та мусіло бути їх хоч шестеро, тому що крім цього (мабуть єдиного) брата, він часто згадував про сестри - старші та молодші, одні й другі в множині. Вони дуже різнилися характерами. Одні були веселі, охочі до музики та танців, любили гарно одягатися, завжди сміялися та дивилися в дзеркало. Другі ж були працьовиті, поважні, завжди пригноблені, не любили гарно одягатися, ані не ходили на танці Не пригадую собі докладно, котрі були веселі, а котрі сумовиті, - мабуть старші були поважні. Поет багато завдячує своїм сестрам у найтяжчі для себе часи, коли переховувався від повторного ув'язнення. Вони, із справжніми сестриними серцями, укривали та годували його. А гобувати зайвий рот у той час - це значило відняти кусок хліба від уст собі та своїм дітям. І Осьмачка оповідав, як зраділи його сестри, коли одної зими взяла його на харч якась вдовиця.

«Вони зраділи, що я їстиму не їхній,а її хліб». - говорив Тодось без дрібки гіркости. Він знав як цінився тоді кусень хліба на нашій землі. А все це сталося тому, що Осьмачка намалював з фотографії портрет покійного чоловіка одної селянки. Портрет їй так подобався, що вона обдарувала поета добрим одягом небіжчика і запросила його жити на протязі зими в неї, щоб міг змалювати ще її та решту родини. На жаль, інші портрети вже не надто вдалися, та зиму Осьмачка таки пересидів у вдовиці - у теплі та неголодний. Поет нераз згадував, що в нього було трохи хисту та охоти до малювання, хоч в часах нашого знайомства він вже ніколи квача в руки не брав. Часом тільки компонував окладинки до своїх творів, що давали йому як маляреві якнайгірше свідоцтво. Тому я досить скептично думала про смак тої молодиці, мо захопилася Осьмаччиним малюванням і навіть кепкувала собі з нього, що їй певно подобався маляр, а не портрет. Тодось сміявся, та все ж таки обороняв свою позицію як портретиста:

«І що це ви говорите, шановна пані. Той патрет був надиво добрий - щоб ви бачили!»

Образами мого чоловіка він завжди захоплювався, а вже зокрема моїм портретом з 48го року. «Скільки в ньому підсвідомої жіночости» - говорив. Захоплення в Осьмачки могло бути тільки щире. Він ніколи не потрафив би хвалити чогось, що йому не подобалося. Завжди висказував свої безпосередні враження від образу, вірша чи будь-якого мистецького твору. Нераз це ставало причиною непорозумінь, а то й обид, коли до нього приходили зі своїми творами люди, що мали більш любови до поезії, ніж спроможностей. При оцінці поезії Осьмачка користовувався своєю надзвичайною пам'яттю. Він зразу помічав кожний образ чи вислів,що його вже колись вживано в українській чи світовій літературі. Щирість та безпосередність почувань зворушувала його. Якщо йде про рецитації поезій, то був він ворогом надто драматичної рецитації. Говорив, що театральність псує враження від поезії. Вірші треба читати природним голосом, зі зрозумінням, без зайвої міміки чи жестикуляції.

Любувався альпійськими краєвидами, що їх тоді змальовував мій чоловік. Та завжди розглядав їх як тло до людської трагедії і намовляв чоловіка умістити якусь трагедію на образі.

«А коли ви не зробите цього, так ви мізантроп....» говорив. Та мізантропом мій чоловік ніколи не був, тільки не любив людських постатей на краєвидах. Зрештою Осьмачка, як і інші люди, чомусь вважав його набагато суворішим, як він був насправді. Мабуть, тому Тодось нераз говорив мені:

«А ви таки справжня жінка, бо ви навіть Івана Миколаєвича потрапите кругом пальця обкрутити!»

Зі свого графічного портрету,що його зробив Осьмачці мій чоловік, був дуже задоволений. Цей портрет репродукований у збірці «Із-під світу», на жаль, не найліпша репродукція. Це мабуть і єдиний портрет поета, що залишився після його смерти.

(Продовження в наступному числі.)

Павлина Різник

УКРАЇНСЬКИЙ ЗОЛОТИЙ ХРЕСТ І КАРПАТСЬКА УКРАЇНА

(Закінчення)

Тим часом знову небезпека нависла над Карпатською Україною, Польща та Мадярщина не покидають думки про спільні кордони, вони лише міняють тактику. Польський мін. Бек роз'їжджав по столицях Европи й переконував навіть Гітлера, що Карпатська Україна не має можливостей вдержатися, а тому її слід ліквідувати й уможливити Польщі й Мадярщині спільну границю. Вони також намовляють Словакію, щоб вона відірвалася від Чехії й проголосила незалежність, а тоді їм не тяжко буде зліквідувати осамітнену Карпатську Україну. Націоналістична Пресова Служба вказує на цю небезпеку й алярмує українців в Карпатській Україні та по цілому світі, щоб вони були готові домагатися гарантій незалежности від великодержав та в критичний момент бути готовими до збройного опору.

В половині січня чеський уряд, не питаючися уряду Карпатської України, назначив третім міністром Карпатської України ген. Прхалю. Прем'єр Волошин запротестував проти такого рішення. А в Хусті, столиці Карпатської України, відбулися бурхливі демонстрації проти празького уряду. На вістку про нову сваволю Праги супроти Карпатської України Центральна Управа ОДВУ, Комітет Оборони Карпатської України та Український Золотий Хрест вислали протестні телеграми до президента Чехословаччини та до голов великодержав. Подібні протести вислали центральні організації всіх великих міст ЗДА. А 23-го січня ми дістали телеграму, що з уваги на рішучий спротив Карпатської України, Прага відкликала ген. Прхалю.

З великим вдоволенням приняли ми вістку що прем'єр д-р А. Волошин обняв протекторат над «Карпатською Січчю» й у час відвідин Головної Команди заявив: «На вас , січовики, дивиться молода наша держава з гордістю і вірою, що ви завжди станете на її поклик. Доложу всіх зусиль, щоб ваша організація мала справжній військовий характер.» Кошовий Січі тоді заявив, що 5.000 січовиків жде на прикази своєї влади.

В половині лютого долітає до нас радісна вістка з Карпатської України, що там відбулися вибори до карпатського сойму й що партія Українського Національного Об'єднання здобула величезну більшість, бо близько 95% усіх голосів.

«Нова Свобода» — орган Українського Національного Об'єднання в Карпатській Україні, 4-го лютого 1939 р. містить на першій сторінці повідомлення: **«Американська Україна — Карпатській Україні.** ..., де цитується листа голови Центральної Управи ОДВУ проф. О. Неприцького-Грановського про допомогу Карпатській Україні від ОДВУ, УЗХ і МУН. Пишеться про висилку в Карпатську Україну 40.000 фунтів взуття, одягу, шкіри й інших речей, що вислані Українським Золотим Хрестом за посередництвом Американського Червоного Хреста на адресу прем'єра А. Волошина. Дальше повідомляється про початок збірки всіляких медичних приладів, інструментів, ліків та інших запасів для обслуги лікарень і шпиталів у Карпатській Україні та що та кампанія Українського Золотого Хреста з допомогою ОДВУ і МУН провадиться з успіхом. Повідомляється, що грошева збірка на допомогу Карпатській Україні йде добрим темпом. Пишеться дальше й про пляновану прогульку в Карпатську Україну американських українців, у якій візьме участь кілька сот людей.

В лютому повернув із Карпатської України директор Української Пресової Служби в Нью-Йорку Євген Скоцко й поділився своїми враженнями з громадянством в дні 5-го березня. Від нього всі довідалися, що за гроші Братніх Організацій (ОДВУ, УЗХ і МУН) закуплено 6 вантажних і особових авт та різної зброї й доставлено це в Карпатську Україну. Є. Скоцко змалював цілий перебіг відомої кризи восені минулого року, національну еволюцію українців Карпатської України, їх перші кроки до своєї самостійности, боротьбу з мадярськими, москвофільськими та чехофільськими впливами, та вкінці зріст соборницької свідомости Карпатської України. Він підчеркнув велике значення непримирної постави цілої української нації, а головно соборницької еміґрації в ЗДА й Канаді, яка дуже багато заважила на вирішенні долі Карпатської України. Видвигнення українськими націоналістами клича самостійности Карпатської України, говорив прелегент, покривалося з бажаннями та наставленням усіх верств

української людности Закарпаття.

На початку березня Головна Управа УЗХ подає до відома в своєму обіжнику, що кампанія на побудову санаторії-захисту для політичних скитальців у Карпатській Україні проходить успішно. На ту ціль уже вислано в Карпатську Україну $ 1.000 тавзивається всі відділи УЗХ і відділи Братніх Організацій швидким темпом закінчити збірку на ту ціль і переслати гроші до централі в Нью-Йорку.

Вістка про зібрання сойму Карпатської України та про проголошення самостійности в дні 14-го березня 1939 р. зворушила нас усіх до сліз, бо нарешті ми бачили, що наші мрії здійснюються. Та радість сплелась із сумом, бо рівночасно прийшли вістки, що мадярські війська переступили кордони Карпатської України й зразу зустріли сильний опір січовиків. Командант поліції Білей озброїв 15.000 січовиків. **«І бились день, і бились ніч»** співає віщий Боян в «Слові о полку Ігоревім», а тепер націоналісти січовики відтворюють геройське минуле української нації. Кожне українське серце тремтить, коли радіові комунікати безнастанно сповіщають, що Січ б'ється до загину, що вона заприсягла скорше вмерти, як добровільно уступити перед наїзником. Карпатська Січ являється найшляхотнішим представником українства. Хто міг вірити, що горстка оцих, як їх називає американка Мек Кормик «гірських хлопців» — зуміє поставити опір мадярам?... Хто міг подумати, що потім коли чехи ганебно підставили свою шию в чуже ярмо, українці кинуть такий визов на життя й смерть!?... А вони кинули. І б'ються цілі дні і ночі. Вже нині бачать і знають усі, що Україна живе й хоче жити своїм власним вільним життям. Бо чи знали б про це. коли б не було оцих «гірських хлопців» в синьо-сірих одностроях, які мріяли про великий сон... Вільну Україну — пише кореспондентка з «Нью-Йорк Таймс» Мек Кормик.

А в нашому органі «Націсналіст» з 2-го березня писалося, що «Карпатська Січ підняла червону калину і упавший меч української збройної сили. У цю хвилю, коли боротьба ще не скінчена, ми всі як один з НИМИ, з тими, що лягли на узбіччях Севлюшу, Сваляви чи Хусту і з тими, що дальше хоробро, як середньовічні лицарі України, б'ються! Бо це боротьба не за Карпатську Україну, але це боротьба за Велику Україну, Одну, Соборну, Неподільну! Безсмертна слава Карпатській Січі!».

В час, коли Карпатська Україна героїчно боролася проти наїзду Мадярщини, Братні Організації ОДВУ та Комітет Оборони Карпатської України вислали телеграми до А. Гітлера та до урядів Англії, Франції, Італії та ЗДА. До А. Гітлера в телеграмі писалось: «Ми, американські українці, зорганізовані в Організацію Державного Відродження України та Організацію Оборони Карпатської України в Америці — апелюємо до Вас здержати брутальну інвазію Мадярщини на територію Карпатської України! Карпато-українці, які примінили вповні принцип національного самовизначення згідно з вислідами конференції в Мюнхені, збудували свою державу та почали організувати власне своє життя. Неспровокована інвазія мадярською армією території Карпатської України ломить наглядно не тільки принцип національного самовизначення, але також Мюнхенський Пакт, якого Ви були головним автором і виконавцем. Ви тепер є незаперечним паном Центральної Европи, Ви можете здержати проливання крови карпато-українців, яких убивають реґулярні війська Мадярщини. Цим актом Ви покажете, що справді шануєте принцип національного самовизначення. Українці в Америці будуть всіми силами поборювати мадярську інвазію та всебічно піддержувати уряд Волошина».

А до інших великодержав вислано таку телеграму: «Мілітарна інвазія Мадярщини, заохочена Польщею, ломить суверенність карпатоукраїнських границь та Вілсонові принципи самовизначення, які були заґарантовані в Мюнхені. Сотки тисяч американських горожан українського походження протестують проти терористичного режиму Мадярщини та насильної окупації української території проти волі та збройного опору Карпатської України. Тільки цілковите звільнення України з під чужинецької окупації може принести тривалий мир, якого всі бажають. Для економічної співпраці та для збереження рівноваги потуг потрібно самостійної та суверенної України. Половинчасті розв'язки тільки погіршують ситуацію та спровокують жорстоке переслідування п'ятидесяти мільйонів українців. Здержіть злочин над українським невинним народом. Ваша активна допомога у визволенні України є історичною відповідальністю перед світовим людством.»

Глибоке огірчення проти Німеччини й великодержав запанували серед української еміґрації, коли в обороні Карпатської України ніхто й не ворухнувся. Тому всі ми з полегшою приняли заклик Голови Проводу ОУН полк. Андрія Мельника з березня 1939 р., в якому він закли-

кає держати горі чола. «З великого болю родиться нове життя. Як смертю Вождя Євгена Коновальця так героїчна боротьба Карпатської Січі в один непоборний моноліт скує і зцементує наші лави, щоб ще міцніше єдиним національно-революційним фронтом вдарити на окупантів української землі. Все, що було можливе, було зроблено, щоб вдержати Карпатську Українську Державу. Мимо ворожої перемоги, жертвенна боротьба націоналістів Карпатської Січі створила незмірну пошану серед народів усього світу до боротьби української нації за її ідеал незалежности й соборности. Чин Карпатської України потвердив цю правду нашої програми, що тільки власні сили, а не чужа поміч, вирішать справу визволення української нації.»

І хоч боротьба ще продовжалася й Карпатська Січ ще дальше ставила опір мадярам у снігом покритих горах то вже велике число січовиків, між ними багато тяжко ранених, та багато українців утікачів найшлися на вигнанні в Румунії, Словаччині й Чехії. Всі вони без засобів до життя. Український Золотий Хрест розпочинає широку кампанію на несення помочі тим нещасним. Головна Управа УЗХ взиває всі українські громади до переведення збірок на Великдень під церквами на поміч раненим і утікачам з Карпатської України. Збірки були переведені й зібрані гроші вислані в Европу.

Аж у місяці травні дістали ми листа з Европи, в якому очевидець писав про 126 пакунків одягу, що його вислав у Карпатську Україну УЗХ. Отже Організація Народньої Оборони «Карпатська Січ» мала перевести розподіл дарованого платтям. В годині 4 попол. 4-го березня 1939 р. комітет (до якого входили д-р Стебельський як голова з припоручення прем'єра Волошина та члени Ів. Роман, Ю. Химинець і Іван Рогач) перебрав два великі вантажні вози американських дарів та перевіз їх до приміщень Головної Команди Січі. Протягом тижня розділено між хустське й околичне населення убрання з 40 скринь. Селяне приходили навіть із далеких сіл, вибирали собі потрібне плаття, а січовики контролювали й записували. Решта 86 скринь було пляновано розділити в дальші провінції, але постійне напруження не дозволяло рушити їх із місця. Пам'ятного 14-го березня ті скрині зробили січовикам велику прислугу. Коли панцирні чеські авта окружили будинок Головної Січової Команди й виставили гарматні дула, січовики зразу забарикадували вповні вхід і стали на позиціях. Хоч чеські панцирники зі скаженістю били по будинку тяжкими скорострілами, ба навіть міноментами, однак ніякого успіху осягнути не могли. Від 6-тої години ранку аж до пів до одинадцятої тримали чеські панцирники безперестанно на позиції січовиків, але з дуже малим успіхом. В тім чотиригодиннім бої було вбито понад десять чеських вояків і одного чеського старшину, між тим коли січовики мали лише одного тяжко і трьох легше ранених. Не один січовик завдячує своє життя цим американським скриням і буде до смерті їх пам'ятати. Американська еміґрація отаким посереднім способом прислужилася січовикам, коли йшла боротьба на життя і смерть. Коли американські українці не мали змоги битися, то неочікувано зробили прислугу січовикам у бою своїми скринями. Вкінці треба додати, що чехи наїлися багато страху від цих скринь, бо думали, що вони повні амуніції, а в них був лише прояв любови українських братів з Америки, що хотіли обдарувати бідне населення Карпатської України одягом.

На початку червня 1939 р. у Нью-Йорку мав доповідь п. Калина Лисюк, очевидець подій у Карпатській Україні, сина якого вбили чехи, коли він фільмував бої Карпатської Січи з ними, який закінчив свою доповідь такими словами: «Я був у японсько-російській війні, я був у світовій війні, я перейшов нашу визвольну епопею, але такого геройства, яке тепер бачив у Карпатській Україні, я не стрічав. Тому я вірю, що ця нова генерація переможе і ми будемо мати Соборну Українську Державу!»

Голгота Карпатської України кінчалася... Її неповинну розп'яли... Мадярський терор шалів дальше... Тисячі молодих січовиків наложили головами, в недоступних горах остали ще залишки славної Січі з крісами в руках... А тисячі опинилися на чужині, гоячи рани й мріючи про дальшу боротьбу. Кінчалися й акції УЗХ для допомоги Карпатській Україні. Наші мрії побудувати там санаторію для політичних в'язнів, побудувати й вивінувати шпиталі, допомогти українському урядові розбудувати народне господарство, перетворити Карпатську Україну в українську Швайцарію, куди їздили б американські українці на вакації, не здійснилися... Та не було часу попадати в розпуку й апатію, бо зближалися скорим темпом нові події, що могли вплинути на цілість будуччини українства. Одначе в усіх нас залишилися незатертимі спомини про епопею Карпатської України.

ЗНАМЕНИТЕ СВЯТО В ЧЕСТЬ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

19 квітня 1964 р. українська громада м. Чікаго достойно відсвяткувала 25-річний ювілей проголошення державної самостійности Карпатської України надзвичайно вдалою академією в одній з найкращих авдиторій метрополії - в Технік-Лейн.

Урочистість почалася американським державним гимном, що його відіграла Українська Духова оркестра, яка під батутою нового молодого диригента Р.Поповича стала відомою своєю рухливістю та зростаючим успіхом не лише в ЗДА, але і в Канаді.

Сцена по-мистецьки удекорованаількома великими щитами з зображенням старовинного за карпатського крайового герба, що їх виконав в модерному дусі талановитий адепт мистецтва Роман Завадович молодший. Центр стіни між щитами драпіровано українським національним прапором. Перед сценою по боках стоять два прапори: державний американський і чудовий синій з золотим шитвом і написами та чорним українським комбатантським хрестом прапор Обєднання б.Вояків Українців в Америці, до якого належать і карпатські січовики. На залі понад тисячу присутніх осіб, очі яких милуються цією такою простою,але оригінальною й символічною декорацією.

Свято відкрив Сотник Карпатської Січі інж. А. Кущинський - голова місцевого куреня цих ветеранів -Ювілятів. Його виступ журналіст А.Ю., кореспондент «Нового Шляху», схарактеризував такими словами: «А.Кущинський - як промовець - щасливо поєднує звучний голос,бездоганну дикцію,повну гідности поставу з глибоким змістом говореного, при чому говореного ясно і прозоро, нормативною літературною мовою, легкою до сприймання фразою.» Зміст його промови, що показала живе історичне значення зриву Карпатської України, подаємо на окремому місці. Глибоко прочуле враження серед публіки зробив кінець його слова, присвячений пам'яті жертв, що поклали свої голови на вівтар Батьківщини. Тоді вся святочна громада, вставши,віддала їм пошану під перегуки - сиґнали двох сурмачів.

Дальшим перебігом програми свята керував член Братства Карпатських Січовиків - мгр М. Яшко. Він представив головного промовця проф. М.Папа, представника нового покоління карпатських українців за часів ренесансу цієї країни, який силою своєї національної свідомости та академічних успіхів виріс на солідного ученого історика Східної Европи, ставши директором дотичного Інституту в американському університеті в Клівленді. Це завзята молода сила проповідника історичної правди й слави своєї вужчої Батьківщини - Закарпаття,як невід'ємної частини Великої Соборної України. Його ядерна промова, коротка в часі, академічно прекрасно виголошена, переконлива та цікава історично-документальними доказами, була насичена патріотичними почуваннями щастя й гордости за свій край та палкою вірою в кінцеву перемогу і постання української соборної держави . . .

В елегантно скромному темному одязі, так гарно й до лиця обрамованому синьою вишивкою, виходить на сцену мисткиня поетичних деклямацій пані Рома Турянська. Так! Вона не потребує зовнішніх прикрас своєї стрункої, з вояцькою виправкою постаті. Дивишся на неї, неначе на жрекиню-пифію . . . З такою експресією туги за минулим та з таким апофеозом захоплення, надією на здійснення ідеалів української волі і нашої кінцевої перемоги вона продеклямувала свій монтаж «Не мовкнуть сальви у Карпатах» з поезій О. Лятуринської, Б. Кравціва і Т. Курпіти. Прегарний жест і то зовсім непередбачений в програмі, що також викликав гарячі вітання, зробив мґр. М. Яшко. Він як уроженець Карпатської України, привітав щирою подякою і відзначив заслуги у відродженні і в обороні старославного українського краю присутніх на залі еміґрантів з Наддніпрянщини, що працювали на Закарпатті: проф. Ів. Трухлого, інж. Ант. Кущинського, інж. Юрія Артюшенка, інж. А. Мойсіяху та інж Яр. Червявського .

Так перша частина ювілейної урочистости була повна виявів пошани та підкреслень невмирущої слави Карпатської України. На честь того ж ювілею, що святкування його припало у 150-ту річницю з дня народження Т. Шевченка, склала відповідно до того й свій концерт Українська Капеля Бандуристів Його імени, що прибула до нас з Детройту і заповнила ним другу частину свята. Бож Карпатська Україна 25 років тому виконала заповіт Тараса: порвала 1000-літні мадярські кайдани і вражою, злою кров'ю свою волю окропила.

Організатори свята знаменито придумали поєднати повчальний і виховний зміст першої ча-

стини з чудовим музичним і співочим мистецтвом бандуристів.

Славетна Капеля з елеґантним диригентом Ів. Задорожним, що сам своїм виглядом втілював радість мистецьких успіхів бандуристів, які представились на сцені в чудових старого стилю козацьких, а потм в народніх убраннях — просто чарували публіку. Не маємо слів для висказу похвали й захоплення від знаменитого настроєвого виконання всіх точок їхньої програми. Заля то німіла, слухаючи бандуристів, то вибухала бурею оплесків. Це були такі точки: Карпатські Січовики, Кант про Почаївську Божу Матір, Херувимська, Дзвони, Дума про Нечая, Байда, Думи, дві Козацькі пісні, дві Історині пісні, Грай Кобзарю, Сонце гріє, Ой з-за гори, Ой дівчино шумить гай, Сусідка і Коломийка. Та коли хвацька коломийка викликала бурю оплесків і захоплення серед присутніх, то на сцені появились двоє красунь-дівчаток: Окса на Буксарівна в гуцульському і Оксана Ціхоцька в полтавському одязі з розкішним вазоном квітів, і піднесли його дириґентові. Супроводив їх М. Яшко словом подяки славній Капелі. А дириґент, розрадований бурхливим приняттям, поцілував дівчаток і ось знову підніс руки; з їх помахом бандуристи обдарували нас зверх програми піснею про Тютюнника...

Та це вже був кінець концерту. Капеля, а за нею всі присутні підхопили і проспівали «Ще не вмерла Україна».

Перебіг головних моментів свята фільмував член Братства Карпатських Січовиків Юр. Стельмащук. Свято вдалося якнайкраще. Похвали на адресу організаторів і адміністрації чули ми з усіх сторін, навіть від вибагливих критиків. Дехто висловлював навіть думку, що це була перша академія в Чікаґо, в якій все відбулося так, як мало бути! . . .

Найвища заслуга за той успіх належить в першій мірі святковому Комітетові, в склад якого входили представники Братства Карпатських Січовиків, Карпатського Союзу та ОДВУ. Остання заслужила цю честь участи й ініціятиви за те, що в році 1939-му очолювала організування разом з «Золотим Хрестом» допомоги матеріяльної, моральної і дипломатичної Карпатській Січі. Членами того святкового Комітету були: Ю. Буксар, В. Бережан, М. Панасюк і М. Яшко. Всі вони вклали свою долю відданої праці, але око спостерігача, що вловлювало всі деталі їх чинности, не може втриматись від того, щоб не підкреслити особливо жертвенну роботу Юрія Буксара та Миколи Яшка.

Ще треба занотувати, що на залі була дуже приємно продемонстрована упорядкованість приймання гостей, що виконували рої сумівок, пластунок, одумівок, мунівок і їх побратимів, за що належить честь і хвала проводам їхніх молодечих організацій, що виявили тим знаменну й дорогу здібність і охоту до співпрац.

Показали себе прикладно дисциплінованими та точними й працьовитими для чести свого імени побратими — члени Братства Карпатських Січовиків, що перебрали на себе касові та адміністративні обов'язки і ретельно їх виконували.

Все творило гармонію і сконсолідованість.

Присутній-спостерігач.

ВСЯЧИНА

СВІТОВА ВИСТАВКА В НЬЮ-ЙОРКУ

Світова виставка в Нью-Йорку, відкрита в 2.483 років після першої світової виставки, влаштованої перським царем Ксерксесом для святкування його підбою тодішнього світу, переходить своєю величавістю всі цього роду дотеперішні імпрези. Серед ,онтан Планет та Фонтан Виставки, Фонтан Місяця, Сонця — розміщені розкішні, імпозантні павільйони офіційно заступлених 66 держав світу, за вийнятком Англії і СССР. Франція заступлена тільки приватною групою промисловців. Причина їх відсутности: нью-йоркська виставка є до деякого ступеня нелеґальна, бо згідно з правильником міжнародного Бюра Виставок кожна країна може робити світову виставку тільки раз на десять років, а виставка в Сієтл в 1962 році була щойно два роки тому назад. На цьогорічній виставці є вісім павільйонів, присвячених релігійним справам, супроти одного в 1939 р. На виставці можна з'їсти все, що люди їдять у широкому світі, включно з живими крабами в цитриновому олійку. Вступ на виставку коштує 2 доляри, для дітей один. Медичний світ не заступлений, бо жадна американська фірма не схотіла покрити коштів будови медичного павільйону. Так само не заступлене американське мистецьке малярство, з браку фондів. Імпозантне враження робить павільйон Дженерал Моторс, як теж павільйони присвячені астрономії та летунству.

Дня 12 травня ц. р. на Виставці двічі виступила українська танцювальна група з Гемстеду (Лонг Айленд) під грудою Івана Осіненка.

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE
CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
Chicago, Ill.
Permit No. 7547

Prof. [illegible] Z[illegible]an
3[illegible]36 Spokane Ave.
Cleveland 9, Ohio